

ПОДІЛЛЯ

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

ВИПУСК П'ЯТНАДЦЯТИЙ

ТОМ ДРУГИЙ

**Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра української філології**

ПОДІЛЛЯ.

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Випуск п'ятнадцятий

Том другий

Електронний збірник наукових праць

Хмельницький

2022

УДК 908(477.43)

ББК 26.891

П 44

Поділля. Філологічні студії: електронний збірник наукових праць. Головний редактор Торчинський М. М. Хмельницький, 2022. Випуск п'ятнадцятий. Том другий. 96 с.

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри української філології Хмельницького національного університету (протокол № 13 від 2 травня 2022 року).

Редакційна колегія: О. М. Дорофєєва, О. О. Лапшина, І. В. Приймак, Н. М. Торчинська, М. М. Торчинський (головний редактор, відповідальний за випуск), І. Б. Царалунга, О. М. Ющишина, А. М. Янчишин.

Збірник наукових праць містить статті викладачів і здобувачів, присвячені аналізу проблем, пов'язаних із вивченням мови, літератури та методик їх викладання у навчальних закладах. У видання також включені англомовні студентські статті.

Для мовознавців, літературознавців, методистів, учителів та усіх, хто цікавиться філологічними питаннями.

ББК 26.891

П 44

© Автори статей, 2022

© Хмельницький

ЗМІСТ

	Стор.
<i>Андрішко О. М.</i> ОЙКОНІМИ-ЗРОЩЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	4–10
<i>Віннічук А. П.</i> КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ	11–15
<i>Зелененька І. А.</i> НЕВИГАДАНІСТЬ І НЕСПОГАДНІСТЬ: ЗБІРКА «СОН ЦЕ» ВІКТОРА КРУПКИ	16–21
<i>Крупка В. П.</i> ПОЕТИЧНІ «ВАСІЛЬКИ» ІРИНИ ЗЕЛЕНЕНЬКОЇ	22–26
<i>Приймак І. В., Кривак А. А.</i> «СВЯТКОВЕ ОПОВІДАННЯ» У ТВОРЧОСТІ О. ДУЧИМІНСЬКОЇ	27–35
<i>Співачук В. О.</i> ПРОСКУРІВ ТА ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ ПОВІСТІ «ПОЄДИНОК» О. І. КУПРИНА	36–40
<i>Ткаченко В. І.</i> ПОДІЛЬСЬКІ БОЖИЧІ»: ДИСКУРСНЕ ВИДАННЯ ПРО СУЧАСНУ ПОЕЗІЮ ПОДІЛЛЯ	41–44
<i>Торчинський М. М., Торчинська Н. М.</i> ОНОМАСТИЧНІ СТУДІЇ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	45–55
<i>Ющишина О. М.</i> СЕМАНТИЧНА ТА СЛОВОТВІРНА ПРИРОДА АНТРОПОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРІЗВИЩ ДЕПУТАТІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)	56–59
<i>Holub I.</i> POLYSEMY AND HOMONYMY IN THE CONTEXT OF WORD SENSE DISAMBIGUATION	60–65
<i>Liaskovych D.</i> INTERNET SLANG. ITS DEFINITION AND TYPES BASED ON INSTAGRAM	66–70
<i>Mamachych K.</i> PECULIARITIES OF AMERICANIZATION IN UKRAINIAN LINGUISTIC CULTURE	71–75
<i>Ostapchuk K.</i> THE IDIOMATIC EXPRESSIONS OF HISTORICAL REALITIES IN MODERN ENGLISH	76–82
<i>Strilets K.</i> SCOUSE: THE CHARACTERISTICS OF THE DIALECT AND DIFFICULTIES OF ITS PERCEPTION	83–88
<i>Yarush O.</i> WORLD ENGLISHES: CANADIAN, AUSTRALIAN AND NEW ZEALAND	89–96

Андрішко О. М., здобувач
Науковий керівник – *Поповський А. М.*, доктор філологічних наук,
професор кафедри українознавства та іноземних мов
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОЙКОНІМИ-ЗРОЩЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджено різновиди топонімів, утворених лексико-синтаксичним способом – зрощенням. Запропоновано класифікацію таких назв, пояснено їхню етимологію, особливу увагу зосереджено на тих, що містять поєднання прийменника з іменником.

Ключові слова: *етимологія, зрощення, ойконім, лексико-синтаксичний словотвір.*

Українська топоніміка має давні традиції, у другій пол. XX – поч. XXI ст. пов'язана з такими видатними іменами, як Д. Бучко, В. Горпинич, І. Желізняк, Ю. Карпенко, В. Котович, Ю. Кругляк, І. Муромцев, Я.-Б. Рудницький, О. Стрижак, М. Торчинський, М. Худаш, К. Цілуйко та ін. За цей час вона збагатилася чіткою і яскравою термінологією, проте залишається чимало проблем, щодо яких не вщухають дискусії чи панує невизначеність.

Одним із таких питань є класифікація складних ойконімічних назв за способом словотворення.

Наприклад, С. Роспанд поділяє їх на складення, зрощення і синтаксичні словосполучення [2, с. 24].

У статті ми спробуємо розглянути назви населених пунктів, утворені лексико-синтаксичним способом – зрощенням, однак дозволимо собі не погодитися з попередньою класифікацією, адже, на нашу думку, варто враховувати не тільки граматичну й візуальну структури, а й семантико-логічний бік складних назв.

Зрощення можна поділити на три групи: власне зрощення, лексикалізовані словосполуки, прийменниково-іменникові словосполуки.

Серед власне зрощень помітна тенденція вживати другу частину складного слова для розрізнення географічного положення того чи того

ойконіма, зазвичай у межах одного регіону. Наприклад: *Берізки-Бершадські* – *Берізки-Чечельницькі* (обидва – Вінницька обл.); *Кам'янка-Бузька* (Львівська обл.) – *Кам'янка-Дніпровська* (Запорізька обл.); *Монастир-Дережицький* – *Монастир-Лішнянський* (обидва – Львівська обл.).

Іноді таких назв може бути значно більше, ніж дві, а населені пункти – в різних областях України: *Буда-Бабинецька* (Київська обл.), *Буда-Бровахівська* (Черкаська обл.), *Буда-Вовчківська* (Київська обл.), *Буда-Вороб'ївська* (Чернігівська обл.), *Буда-Горобіївська* (Черкаська обл.), *Буда-Орловецька* (Черкаська обл.), *Буда-Полідарівська* (Київська обл.), *Буда-Радинська* (Київська обл.); *Волиця-Барилова* (Львівська обл.), *Волиця-Гніздичівська* (Львівська обл.), *Волиця-Деревлянська* (Львівська обл.), *Волиця-Дружкопільська* (Волинська обл.), *Волиця-Керекешина* (Хмельницька обл.), *Волиця-Лобачівська* (Волинська обл.), *Волиця-Морозовицька* (Волинська обл.), *Волиця-Польова* (Хмельницька обл.).

Для одиничних зрощень важливою є вказівка на історико-географічну область: *Володимир-Волинський* (Волинь; Волинська обл.), *Кам'янець-Подільський* (Поділля; Хмельницька обл.), *Могилів-Подільський* (Поділля; Вінницька обл.), *Новгород-Сіверський* (Сіверщина; Чернігівська обл.), *Новоград-Волинський* (Волинь; Житомирська обл.); *Рава-Руська* (Львівська обл., на території Русі-України, бо ще є *Рава-Мазовецька* (Польща).

Деякі назви утворилися від поєднання історичної назви міста з прізвищем видатної особи, пов'язаної з цим містом: *Корсунь-Шевченківський* (Черкаська обл.; до 1944 року – Корсунь; Т. Шевченко перебував у Корсуні влітку 1859 р., що відбилося в його малюнках, зокрема, «В Корсуні»); *Переяслав-Хмельницький*, якому 2019 р. повернуто назву «Переяслав» (*Переяслав-Хмельницький* – радянська назва 1943 р., якою планували увічнити ім'я видатного гетьмана; за часів Хмельниччини місто було важливим центром, а в січні 1654 р. на Переяславській раді підписали відому угоду).

Іноді назви-зрощення вказують на річку, що протікає в тій місцевості: *Білгород-Дністровський* (Одеська обл.), *Дем'янка-Наддністрянська* (Львівська обл.), *Вершина-Згарська* (Черкаська обл.).

Водночас походження назв таких населених пунктів, як, наприклад, *Камінь-Каширський* (Волинська обл.), ще треба з'ясувати, адже існує кілька різних версій.

Також є назви-зрощення, утворені за іншою моделлю – «дієслово в наказовому способі + іменник»: *Болибоки* (Харківська обл.), *Болязуби* (Тернопільська обл.), *Берислав* (Херсонська обл.), *Вернигородок* (Вінницька обл.), *Гуляйполе* (Запорізька обл., Січеславська обл.) або «прикметник + іменник»: *Вишгород* (Київська обл.), *Миргород* (Полтавська обл.).

Водночас деякі схожі назви насправді утворені лексико-семантичним способом, наприклад, назва села *Будиголош* (Львівська обл.) походить від слов'янського особового імені Будиголош (Будиголос; зрощення «буди» + «голос»).

Другу групу становлять назви-лексикалізовані словосполуки. Сюди належать топоніми, що складаються з двох слів — прикметника й іменника. Основну семантику несе прикметник, що вказує на певні фізичні характеристики об'єкта.

Топоніми-лексикалізовані словосполуки можна поділити на підгрупи за значенням прикметника, зокрема:

- 1) великий – малий: *Велика Лепетиха* (Херсонська обл.), *Мале Оріхове* (Волинська обл.);
- 2) верхній – нижній: *Верхні Петрівці* (Чернівецька обл.), *Нижні Гаї* (Львівська обл.);
- 3) глибокий: *Глибокий Потік* (Закарпатська обл.);
- 4) горішній: *Горішні Плавні* (Полтавська обл.);
- 5) гострий: *Гостра Могила* (Київська обл.);
- 6) довгий: *Довгий Ліс* (Житомирська обл.);
- 7) зелений: *Зелений Довжок* (Вінницька обл.);

8) кам'яний: *Кам'яна Криниця* (Кропивницька обл.);

9) новий: *Нові Санжари* (Полтавська обл.), *Нова Каховка* (Херсонська обл.).

До третьої групи належать назви населених пунктів, утворені поєднанням прийменника з іменником. Найбільше таких топонімів – у Західній та Північній Україні.

Зазвичай це села, зокрема майже зниклі, наприклад, у *Заострові* Київської області проживає одна людина; проте маємо також назви селищ і міст (*Підволочиськ, Підгайці*).

Маємо такі топоніми: *Забари* (Миколаївська обл., Одеська обл., Тернопільська обл.), *Заберізки* (Тернопільська обл.), *Забірки* (Рівненська обл.), *Заболото* (Львівська обл.), *Заболоть* (Житомирська обл.), *Забрід* (Львівська обл., Хмельницька обл.), *Забрідь* (Закарпатська обл.), *Заброди* (Волинська обл., Харківська обл.), *Заверешниця* (Львівська обл.), *Заверхи* (Львівська обл.), *Завишень* (Львівська обл.), *Заворскло* (Полтавська обл.), *Загаї* (Волинська обл.), *Загайніль* (Івано-Франківська обл.), *Загайці* (Тернопільська обл.), *Загірці* (Львівська обл., Тернопільська обл., Хмельницька обл.), *Загора* (Рівненська обл.), *Загорб* (Закарпатська обл.), *Загорби* (Львівська обл.), *Загороди* (Львівська обл.), *Загородище* (Черкаська обл.), *Загребля* (Житомирська обл., Полтавська обл., Рівненська обл., Хмельницька обл.), *Задоліна* (Волинська обл.), *Заіванове* (Волинська обл.), *Закичера* (Львівська обл.), *Закіпці* (Львівська обл.), *Залелія* (Січеславська обл.), *Залиман* (Луганська обл., Харківська обл.), *Залисиця* (Волинська обл.), *Залиси* (Волинська обл.), *Залиски* (Житомирська обл.), *Залисці* (Волинська обл., Тернопільська обл., Хмельницька обл.), *Залокоть* (Львівська обл.), *Залуква* (Івано-Франківська обл.), *Замагора* (Івано-Франківська обл.), *Заміст* (Харківська обл.), *Замлинок* (Рівненська обл.), *Замогіла* (Чернівецька обл.), *Замостище* (Полтавська обл., Рівненська обл.), *Замшани* (Волинська обл.), *Заострів* (Київська обл.), *Заполички* (Січеславська обл.), *Заприп'ять* (Волинська обл.), *Запрудка* (Київська обл.), *Заріг* (Полтавська обл.), *Заріка* (Волинська обл., Львівська обл.), *Зарічка* (Житомирська обл.), *Заставля*

(Хмельницька обл.), *Заставці* (Тернопільська обл., Хмельницька обл.), *Застугна* (Київська обл.), *Запляхом* (Тернопільська обл.), *Збуж* (Рівненська обл.), *Коло-Михайлівка* (Вінницька обл.), *Межиброди* (Львівська обл.), *Межигірка* (Вінницька обл., Черкаська обл.), *Межигірці* (Івано-Франківська обл.), *Межигори* (Львівська обл.), *Межирів* (Вінницька обл.), *Межиріч* (Січеславська обл., Запорізька обл., Рівненська обл., Сумська обл., Черкаська обл.), *Межирічка* (Житомирська обл., Кропивницька обл.), *Межисить* (Волинська обл.), *Міжброди* (Чернівецька обл.), *Неграші* (Київська обл.), *Несвоя* (Чернівецька обл.), *Підбірці* (Львівська обл.), *Підбрусини* (Рівненська обл.), *Підбуж* (Львівська обл.), *Підвербці* (Івано-Франківська обл.), *Підвиноградів* (Закарпатська обл.), *Підвисоке* (Вінницька обл., Івано-Франківська обл., Кропивницька обл., Львівська обл., Рівненська обл., Тернопільська обл., Харківська обл.), *Підволочиськ* (Тернопільська обл.), *Підгай* (Рівненська обл.), *Підгайці* (Волинська обл., Кропивницька обл., Львівська обл., Рівненська обл., Тернопільська обл.), *Підгало* (Рівненська обл.), *Підгать* (Львівська обл.), *Підгора* (Полтавська обл., Тернопільська обл.), *Підгорб* (Закарпатська обл.), *Підзахаричі* (Чернівецька обл.), *Підкамінь* (Івано-Франківська обл.), *Підзамочок* (Тернопільська обл.), *Підлиман* (Харківська обл.), *Підлипки* (Рівненська обл.), *Підліски* (Івано-Франківська обл.), *Підлозці* (Рівненська обл.), *Підмогилка* (Львівська обл.), *Підмонастир* (Львівська обл.), *Підостани* (Житомирська обл.), *Підлуки* (Полтавська обл.), *Підпечери* (Івано-Франківська обл.), *Підріка* (Львівська обл.), *Підруда* (Тернопільська обл.), *Підсадки* (Львівська обл.), *Підсмереки* (Львівська обл.), *Підставки* (Львівська обл., Сумська обл., Черкаська обл.), *Підцурків* (Рівненська обл.), *Побук* (Львівська обл.), *Полати* (Волинська обл.), *Помлинів* (Львівська обл.), *Понебель* (Рівненська обл.), *Потелич* (Львівська обл.), *Посвірж* (Івано-Франківська обл.), *Почати* (Волинська обл., Львівська обл.), *Привороки* (Чернівецька обл.), *Пригородок* (Чернівецька обл.), *Прислуч* (Рівненська обл., Хмельницька обл.), *Пристін* (Харківська обл.), *Присторонь* (Чернігівська обл.), *Селісок* (Волинська обл.).

Аналізуючи ойконіми Північної Тернопільщини, І. Волянук зазначає, що, наприклад, така назва села, як *За шляхом*, утворені префіксальним способом [1, с. 57], із чим ми не можемо погодитися: тут однозначно варто говорити про зрощення, бо й деривація *за+шлях+ом* (префіксально-суфіксальний спосіб), а тим паче – префіксальне утворення від «шляхом» у цьому випадку практично не можливі.

Прийменники у складі таких зрощень зазвичай вказують на географічне положення населеного пункту відносно інших об'єктів (лісів, гір, річок тощо). Для подібних ойконімів характерні наступні прийменники й частки: *з, за, коло, межі (між), не, під, по, при, се*.

Розглянемо походження назв деяких із них. *Залелія* – назва, що походить від поняття «Українська лінія» – фортифікаційної споруди XVIII ст.; частина цієї оборонної лінії – урочище Лелія, «за яким» нині й можна знайти село. *Заприп'ять* – село розташоване на лівому березі ріки Прип'ять. *Підгало* – гало: непрохідне болото. *Посвірж* – село на берегах річки Свірж. *Прислuch* – обидва села в різних регіонах розташовані на берегах річки Случ.

У Дніпровському регіоні таких назв – три: *Залелія* (Царичанський р-н), *Заполички* (Верхньодніпровський р-н) і *Межиріч* (Павлоградський р-н). Село *Залелія* – див. вище. Назва села *Заполички* – це вказівка на розташування. Село *Межиріч* розташоване між берегами двох річок: Вовчої та Самари.

Серед інших цікавих назв можна виділити такі, як *Загребля* (Житомирська обл., Полтавська обл., Рівненська обл., Хмельницька обл.), *Замшани* (Волинська обл.), *Заострів* (Київська обл.), *Несвоя* (Чернівецька обл.), *Підостани* (Житомирська обл.), *Полани* (Волинська обл.), *Понебель* (Рівненська обл.), *Селісок* (Волинська обл.).

Отже, назви-зрощення населених пунктів України – цікаве явище, яке, попри велику кількість досліджень, потребує нових розвідок, зокрема словотвірних. Якщо зважати на декомунізацію, дерадянізацію та безперечну майбутню деросіянізацію топонімів, такі дослідження будуть надзвичайно актуальними й потрібними.

Список використаної літератури

1. Волянюк І. Суфіксальний та префіксальний способи творення ойконімів Північної Тернопільщини. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький : ХмЦНП, 2013. Вип. 6(2). С. 50–62.
2. Скляренко Олексій, Скляренко Ольга. Типологічна ономастика : у 5 кн. Одеса : Астропринт, 2013. Кн. 2. Ономастичний словотвір у типологічному ракурсі. 408 с.

Віннічук А. П., кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри української літератури
(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)

КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У монографічному виданні «Тенденції китайської літератури та творчість Мо Яня» комплексно досліджено літературознавчі, філософські, етико-естетичні проблеми, що стосуються двох давніх культурних цивілізацій – китайської та української, їхніх літератур. Уже в назві монографії помічаємо, що ідентифікаційною постаттю словесної культури Піднебесної на сучасному етапі розвитку є Мо Янь (莫言), Нобелівський лауреат у галузі літератури (представник густої філософської прози). Ще один Нобелівський лауреат із Китаю – парижанин Гао Сінцзянь (1997 року він став громадянином Франції). Мо Янь отримав нагороду 2012 року, Гао Сінцзянь – 2000 року. Постаті двох нобеліатів-сучасників – це геометрична прогресія китайської літератури, що інтерпретує аналізоване видання.

Ключові слова: дискурс, китаїстика, модернізм, постмодернізм, україністика.

Статті, вміщені в монографії, є здебільшого філософсько-герменевтичними, теоретико-літературознавчими та компаративістичними, де гуманістичні романи нобеліата Мо Яня «Стражденні перевтілення Сімень Нао» (生死疲勞) та «Червоний гаолян» (紅高粱家族), а також оповідання «Геній» – це саме ті епічні твори, які стали домінантними в досліджуваному дискурсі. Паралелі з українською літературою, особливо в контексті постатей Мо Яня та Ігоря Павлюка, сприяють множинним міркуванням про те, що Україна, на превеликий жаль, досі не має своїх Нобелівських лауреатів, хоча саме література (в сенсі рівня Нобелівської якості) позиціонує себе як найпродуктивніша.

У синхронному та діахронному зрізах у цій актуальній, своєчасній колективній монографії науковці України розглянули не лише космос пізнання Мо Яня в його глибокій наративній та поетологічній дифузіїх, а й епос і лірику давньої, класичної та сучасної китайської й української

літератур, зокрема поезію династії Тан, сучасні напрями азійської літератури, зокрема вірші Їцзінь Ван (Jo Anna) (йдеться про дослідження професора, доктора філологічних наук Юрія Коваліва), Лю Шахе (маємо на увазі розвідку кандидатів філологічних наук Ірини Зелененької та Віктора Крупки), Ігоря Павлюка, доктора наук із соціальних комунікацій, літературознавця, котрий уміло переніс свої наукові відкриття в ліричну імпрезу. Можливо, саме гносеологічна глибина епічних і ліричних начал творчості азійського мистця Мо Яня та європейця Ігоря Павлюка, постатей зі стоїчними поглядами й біографіями, спричинили тяглість компаративістичного дискурсу, що й становить фундамент досліджуваної монографії.

Сучасна наукова й науково-публіцистична рецепція Мо Яня увиразнюється в рецензованій монографії українським контекстом. Тут ми вбачаємо, на основі прочитання дискурсних розвідок монографії, прояви контактологічної спорідненості; це явище апелює до різних форм творчої взаємодії поміж письменниками, що й провокує хронотопна дистантність і територіальна віддаленість. Назвемо тут двох митців із Китаю – Мо Яня, Лю Шахе, а також письменників із України – Івана Франка, Ігоря Павлюка.

Зв'язки Китаю та України не є випадковими, оказіональними: спільним стрижнем для них є те, що історії їхні неперервні, сповнені боротьби за становлення державності, квантових цивілізаційних стрибків, про що свідчать феномени Київської Русі та Великого шовкового шляху (котрий просторувався й на теренах України, аж до Криму). Тому не випадково в розвідках монографії згадані знакові мислителі Піднебесної: Конфуцій, Лу Цінь, Цао Сюецінь, Лю Чженьюнь та інші.

Серед досліджень, представлених у монографії, більшість є свідченням того, що видання актуальне в кількох гуманітарних дисциплінарних зрізах; себто праця буде цікавою не лише китаїстам та україністам. Ґрунтовними є праці М. М. Сулими, заступника директора Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, дійсного члена НАН; І. З. Павлюка,

упорядника монографії, доктора наук із соціальних комунікацій, провідного наукового співробітника Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, професора кафедри української преси Львівського національного університету імені Івана Франка.

Професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук Юрій Ковалів у рзвідці «Життєві візії малої прози Їцзінь Ван (Jo Anna) в аспекті фемінного письма» пише про хитромудре письмо Їцзінь Ван, про прозу інтриг і зигзагів, клубкових сюжетних ліній із пастками, про коловоротність і несподіваність фіналу, що наближає нас до розуміння тенденцій сучасної прози.

М. С. Тимошик, доктор філологічних наук, професор Київського національного університету культури і мистецтв, розглянув діяхронні та синхронні форми імплементації образу Тараса Шевченка в китайській культурі, у видавничій справі, торкнувся проблем перекладу творів першого світового співця свободи.

Н. В. Мафтин, доктор філологічних наук, професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, та О. М. Пилип'юк, кандидат філологічних наук, заслужений працівник освіти України, дискурсно розглянули історико-культурні й поетологічні акценти епохи Тан, так званий «золотий вік» китайської поезії.

Відзначимо поважне ролювання у рзвідці Д. І. Дроздовського, наукового співробітника Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка, члена Асоціації іспаністів України, Асоціації компаративістів України при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, головного редактора часопису «Всесвіт», у котрому вперше були надруковані твори китайського письменника українською, зокрема уривок із роману «Жаба» в перекладі Ігоря Павлюка. Символічним і пророчим, гадаємо, є цитування з цього Мо Яневого роману на палітурці часопису: «Із моїм серцем до України, яка повинна перемогти! Моє серце з вами на цій війні!».

Відзначимо статтю професора, доктора філологічних наук Петра Білоуса (Житомир), який дослідив романи «Червоний гаолян: історія одного роду» китайця Мо Яня та «Мезозой» українця Ігоря Павлюка не через порівняння, а застосовуючи зіставно-типологічну інтерпретацію, наголошуючи на ідейних, образних, хронотопних домінантах, на спільному: прагненні персонажів, драматичних і трагічних у своїх долях, індивідуальної та соціальної свободи.

А. Я. Печарський, доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка заглибився в екзистенційні пошуки навкололітературної паралелі «Мо Янь – Іван Франко», досліджуючи міфологічну прозу, «галюцинаторний реалізм» Мо Яня, Франкові «науковий та ідеальний» реалізми, у яких домінують близькі за формою та настроєвістю ідеї пізнання істини та любові, а також «космічного порядку» та «подолання хаосу».

П. В. Іванишин, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, витлумачив філософське оповідання Мо Яня «Геній» на основі розуміння парадигми трактувань поняття «геній» у західноєвропейській традиції.

Творчість Мо Яня й Ігоря Павлюка входить до програм із зарубіжної та української літератур у школах України. Як особливий аргумент, сприймаємо передмову Мо Яня до книг лірики Ігоря Павлюка англійською мовою, виданих у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки, а також реагуємо на Павлюкове рецензування Мо Яневих книг, на переклади окремих творів і публікування в літературно-мистецьких часописах України (і навпаки – Павлюкових у Китаї), на оприлюднення офіційного листа Нобеліата Мо Яня, де яскравіє порівняння поетичної творчості Ігоря Павлюка з імпрезою Шеймаса Гіні (йдеться про прес-конференцію в УНІАН щодо опублікованої в Польщі поетичної збірки Ігоря Павлюка «Męskie wróżby»).

Отже, монографія «Тенденції китайської літератури та творчість Мо Яня», котру впорядкував Ігор Павлюк, містить ґрунтовні дослідження

світового літературного процесу, що фундаментують сучасну компаративістику, теорію літератури, розширюють філологічний дискурс.

Список використаної літератури

1. Тенденції китайської літератури та творчість Мо Яня : колективна монографія. Упор. Павлюк І. З. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 272 с.

Зелененька І. А., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української літератури
(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського)

НЕВИГАДАНІСТЬ І НЕСПОГАДНІСТЬ: ЗБІРКА «СОН ЦЕ» ВІКТОРА КРУПКИ

Віктор Крупка – відомий не лише на Поділлі письменник і науковець, журналіст і краєзнавець, член Національної спілки журналістів та член Національної спілки письменників України, родом із села Педосів, що поблизу Погребища на Вінниччині, викладач Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри української літератури. Як письменник Віктор Крупка реалізував себе саме на викладацькій практиці, захистивши кандидатську дисертацію на тему: «Поезія Володимира Забаштанського (проблеми творчої еволюції)», реалізувавши монографію «Художній світ Володимира Забаштанського». І справді – мотиви рустикальні, герметичні вплинули на поетичну творчість Віктора Крупки. «Сон це» – концептуально нова книга лірики відомого подільського письменника.

Ключові слова: експресіонізм, екзистенційність, імпресіонізм, модернізм, необароко, постмодернізм.

Від збірки до збірки у плідного письменника Віктора Крупки переходять життєлюбні, обсервативні інтенції, вишуки в мистецтві, у природі рідного Поділля, у природі власній, спонукаючи до писання густих, сугестивних віршів. Твори першої збірки «Тиха надлюбов» (2016), де більшість віршів – римована лірика, чи не найбільше в загальному рукописі автора позначених рустикальністю, а також неоромантичністю.

Друга збірка «Прозорі» (2017) – це певне символічне пограниччя поміж модерністськими і постмодерністськими пошуками. Радше, твори згаданої книги марковані претензією на високий модернізм, у них чимало від космосу відлигівців і герметистів, від Василя Симоненка, від Бориса Олійника, від Володимира Забаштанського, почасти від Петра Перебийноса.

Поезія третьої книги Віктора Крупки «Химерник» є поліфонією життєствердних, іронічних мотивів та мотивів самотності, що свідчить про химерність ліричного «я», що й зумовило назву збірки. Постійні шукання в межах кількох модерністських напрямів, зокрема символізму, неоромантизму, імпресіонізму, зумовлені бажаннями експерименту та залежністю від інтуїції, від екзистенційності.

Після «Химерника» Віктор Крупка насправді як поет-експериментатор, так би мовити, «відхимерив», він звільна позбувся андеграундних настроїв, позірної недомовленості та провокацій, а герметичні позиції стали не такими позірно відчутними, почали набувати більш природних, лекальних, легких форм, пластичних, сказати б, і без наслідувальності, про що пише у своїй післямові до збірки літературознавець Михайло Жилін [с. 206].

І, відповідно, у наступній, найсучаснішій збірці Віктора Крупки «Сон це» пластичний герметизм відчувається на початку чи не кожної мініатюри. Автор уже не форсує ані фольклоризації, ані каламбурності, не зловживає казковістю, не спекулює загадковістю, не ховається вигадливо за іменами світочів чи за їхніми імпрезами, не апелює до читача, щоб той відгадав, де ж оголена емоція самого поета, а де раптовий фарс.

Декларативність і неонародництво залишаються в першій та другій збірках, вони подолані і в третій, і в четвертій «Хліб для янгола», а в п'ятій «Сон це» можемо вловити лише певні натяки, штрихи, мазки, вловити образи, схожі до фрескальних. Натомість, латентність синівських і платонічність любовних переживань не зужили себе, як і несподівано-відвертий еротизм, одкровення про жінку – від кавової жінки до осінньої (хоча до того була в поезії автора книга, котра на колінах жінки виглядала майже сакрально):

кавова жінка належала ще дощам
в затишній кав'ярні
у самому центрі Вінниці [1, с. 127].

Автор не сприймає швидкоплинність буття, суєта нібито не зачіпає його душі, оскільки він відкриває для себе циклічність почуттів, вищу за свідоме й

несвідоме, подібну до настроїв природи в різні пори року, як ось у «Осінній жінці»:

ти повертаєшся у лоно
 осені,
 у глибину горішніх розмислів...
 Моне чекає тебе ще й досі,
 усе напише, що не попросиш,
 осіння жінко!
 предивна, перша
 від айстр-подихів – і аж до обріїв –
 у відчуття снаги лелечої –
 у перевесло театрів долі
 десь поза осінню
 скороминущою,
 коли літа
 все ще пір'їнами
 лягають знадливо у світлу душу
 й принадно кличуть
 осінню жінку [1, с. 156].

У збірках «Тиха надлюбов», «Прозорі» Віктор Крупка підкорював строфічні силабо-тонічні вірші із сюжетністю, уже в «Химернику» почали домінувати мініатюри зі стихійною ритмомелодикою, а в четвертій збірці «Хліб для янгола», а далі й у п'ятій «Сон це» автор підкорив внутрішню ритмізацію, переплів інтонації верлібрів та хайку, позбувшись тотальної залежності від алітерацій та асонансів, від розсіювання оказіоналізмів і від чудернацьких метафор та шокуючих оксиморонів.

Вочевидь, від імпресивно-експресивної, пастельної книги «Хліб для янгола» автор залишив собі за звичку тихо, майже непомітно заглиблюватися в інтелектуальні шукання, зманювати, вести за собою читача, спекулюючи лише на його бажанні врешті знайти емке авторське одкровення, не

конфліктуючи з читачем, а, за традицією, кидаючи виклик собі як пілігримові чи трубадурові, як кобзареві й лірникові, як фаталістові й деміургові. Вдалою для цитування тут видається поезія «Що й почім»:

ми забрели у смуток цього ранку –
у ранку цього смуток забрели.
були нічні ще, всілися на ганку
і допивали залишки імлі.
ще не дозріли, трішки проясніли,
як нитка й голка, як цямрина дня,
не досягли до сповідання тіла,
ще ніч текла... ставала, як зерня.
і цього ранку смуток нам у руку –
у руку нам – і сонце – як з душі –
прозріла хата –
в ній – стара зозулька –
та вічне й повсякденне –
що й по чім... [1, с. 75]

У теплій емоційно книзі лірики Віктора Крупки «Сон це» переважають, на наше переконання, елементи необароко, замасковані екзистенційною неспогадністю та візіонерством, навіть з опціями сентиментальності. Із попередньої збірки в «Сон це» переходить платонізм та експресіонізм, а також імпресія та карнавальність. Уже не проглядаються мотиви Соломонової мудрості, що виставлені в традиційно химерних смислових опозиціях, де поряд соломонова печать і печальність (із поезії «Затятий сум лягає тінню на чоло» у «Прозорих»). Автор став байдужим до спалахів культури та контркультури.

Сум у творчості Віктора Крупки скидається від збірки до збірки на еклезіастове знання, яке примножує печаль. Збірку називають своєрідним календарем сонячних почуттів, переживань та емоцій, адже настрої віршів – мінливі, як сонце в різні пори року й доби; за ними автор, вочевидь, приховує

внутрішні резонанси, особисті колізії, а тому йому видно, як із космосу виглядають хрести земними ключами.

Якщо до збірки «Сон це» поет був схильним до перетворення мікро- в макро-, то тепер він вдається до конструювання власного всесвіту. Вловлюється щось вітаїстичне, від Миколи Хвильового, та авторське-міфологічне, ніби від Богдана-Ігоря Антонича, а пошуки істини перманентно перериваються творенням міфосвіту.

Урбаністичні візії, либонь, уже не дивують зрілого автора, одивнення в іншому – у процесуальності, у спостереженнях, у злитті з природою до повної асиміляції та перетікання світу в поетову самість. Усе це свідчить про те, що авторська еманация Віктора Крупки – одвічна, у ній ліричний герой – не просто герметик-перебендя, а медіум і юродивий, але не в бурлескних колажах, як у «Химернику», а як ілюзіоніст епохи.

Хоча образ сонця не домінує в жодному з творів, поет іде з ним на діалог, подібно до Михайла Коцюбинського в соціально-психологічній новелі «Інтермецо», тобто синергетика світила справляє вплив на автора, перевтілює не лише на споглядача, а й на читача. Сонце сприймається, як і всі солярні образи, котрих чимало у збірці, як фактура для імпресіоніста і як художня деталь для обсерватора. Сонце – це й метафора, і символ, нечисленні солярні символи складають градацію у збірці, підіймаючись до символіки любові, до сакральності, до Божого образу й подоби. Хоча, до речі, сакралізація сонця добре помітна ще у другій збірці «Прозорі».

На видимій периферії авторської свідомості займенник, що концептуалізує назву збірки, не просто вказівка, а ментальний конструкт, інваріант для поетичних рефлексій, за якими читач просто зобов'язаний розгледіти і гру, і справжність. Звичний дискурс міста й дискурс навколо місцевості переростає в дискурс материзни, він особливо захоплює й майже поглинає автора, а з ним – і читача.

На основі кількох збірок автора, зосібна на основі збірки «Сон це» Віктор Крупка постає перед нами як автор-експериментатор, як зовсім не

інфантильний автор, котрий доводить власну зрілу неманірність вельми дискурсно, який уміє підсилювати ігри фоніки та семантики, кодувати, дивувати, ставати сартристом і довженківцем.

Список використаної літератури

- 1.Крупка Віктор. СОН ЦЕ : поезії. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2021. 216 с.
- 2.Подільські Божичі: посібник-хрестоматія із вивчення подільської поезії останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. Наукові статті, коментарі та укладання Зелененької І. А. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 332 с.

Крупка В. П., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української літератури
(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)

ПОЕТИЧНІ «ВАСІЛЬКИ» ІРИНИ ЗЕЛЕНЕНЬКОЇ

Творчість мисткині й науковиці Ірини Зелененької натхненна Поділлям і Галичиною, що стали однаково рідними для неї та визначили характер імпреси. Її глибокі вірші, від збірки до збірки, вирізняються вишуканими й оригінальними образами – метафорами, поєднаннями флористичних назв, етнонімів, орнітоморфних символів та фаунізмів, розлогістю історичних екскурсів. На переконання Ігоря Павлюка, її твори нагадують капілярне плетиво, своєрідне тонке гаптування смислами, де нема зайвини; де є етноімагологія. Віталій Борецький назвав Ірину Зелененьку королевою сучасного постсимволізму.

Ключові слова: *екзистенція, етнологія, імагологія, капілярність, модернізм, постмодернізм.*

У цій концепції нещодавно з-під пера подолянки постала п'ята збірка лірики «Васильки», що пов'язана з війною, котра триває з 2014 року, із визвольними змаганнями українців у хроносі, із подорожами до Карпат і на Прикарпаття. Лірика авторки оповита роздумами навколо долі жінки, матері, новітніми міфами навколо української звитяги. Книгу Ірина Зелененька готувала навіть довше, аніж Іван Франко готував «Із верши н і низин», оскільки повністю присвячувала себе науковій та викладацькій практиці у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

Поезія Ірини Зелененької – філологічна, історична, навіть етноментальна, міцна й самобутня; тут широченний спектр тематики, вона строфічна й астрофічна. Щільна метафоризація присутня навіть у поемних творах, є тут екзистенційні спалахи, своєрідні бритви відвертостей. Медитативні рефлексії влітаються в сугестивні імпреси. Больовими є історіософські й націософські вірші Ірини Зелененької, що отримали схвальні

відгуки Василя Герасим'юка, Анатолія Кичинського, Володимира Погребенника, Степана Пушика та ін.

Віршів, у яких багато Бога, України та її героїв і героїнь, у «Васильках» чи не найбільше. Духовними аксіомами для Ірини Зелененької стали Тарас Шевченко та Василь Стус. Етноімагологічний дискурс тут не ізольований, капілярно переплітається з європейським, загальносвітовим досвідом, із пізнанням України, із українським осягненням Європи.

Цікаво, що культурна ідентичність українців у багатьох віршах переломлена крізь осмислення Євангелія. Етнокультурно-християнська субстанція авторського «я» впливає на всі образи, апелюючи до ідеї кордоцентризму, маркуючи вертикаль «життя – смерть» перетворюючись на «вічність». Відчувається, що симпатії авторки на боці особистостей із великою дисципліною серця, благородних і жертвних людей, але вона підконтрольна інтелекту, тобто це інтелектуальна симпатія, адже авторка – науковець.

З іншого боку, Ірина Зелененька в поезії любовній близька до Сильвії Плат, засновниці світової сповідальної поезії, а також до капілярної філософії Катерини Калитко. Письменниці вельми близький світ музики та живопису, оскільки вона вдало переносить образ пластичний, слуховий, тактильний у слово, в інтонації. Однак у «Васильках» усе це поступається передчуттю повномасштабної війни, гострій потребі боротися й вибороти все рідне – книга з'явилася друком напередодні тотального вторгнення.

Науковці відзначають, що образи жінок, заглиблених у тонкі матерії (відьми, медіуми), латентні до страстей, підкорені сталевій волі, подібні – жінки-воїни; такі образи привабливі для Ірини Зелененької (це Либідь, доньки Ярослава Мудрого, Леся Українка, Віра Холодна, Олена Теліга, Олена Вітер, Олена Степанів, Лідія Литвяк, Аміна Окуєва та ін.) – цитуємо поезію «Наче Віра Холодна»:

Зимно. Віра моя – наче Віра Холодна.

Ми вмираємо десь од іспанки до ранку.

І верлібри муслінові а чи брунатні

(все це аурум-фатум!)

збираються в білі клубки – й навпрямки.

Як адепти німого кіно...

Я мачете візьму, ти вдягнешся у сонце,

мов у кімоно [1, с. 90].

Письменниця не ігнорує традиційний архетип жінки, уникає екзальтації, любов і жертва – осмислені, постають як обов'язок (цитуємо ілюстровану поезію далі):

Нас лишає Утьосов, а ми залишили балет.

Є паркур на паркеті в намисті зі срібних монет.

Зимно. Віра моя – наче Віра Холодна.

Ми вмираємо десь од іспанки до ранку.

З нами Аполлінер, Шилі, Вебер, Ростан.

І туман – мов нагай, і нагай – мов туман.

Тінь німого кіно відспівали й забальзамували:

ім'ям українки Спасо-Преображенський собор.

Nevermore!

Схожий хтось на Вертинського кине тюльпан...

Він – кажан, мов рука. І рука – мов кажан.

А планета у провесінь дивиться, біла, дрімотна.

Зимно. Віра моя – наче Віра Холодна [1, с. 90].

Поезія Ірини Зелененької, отже, є зразком капілярного мистецтва, котре Іван Марчук назвав свого часу пльонтанням. Капілярна лірика – це своєрідна густа медитативна, медитативно-сугестивна поезія, де все тонко переплетено на рівні образів, метафор, рефлексій, незалежно від тематики – авторка вміє поєднати мотиви в мудре, досвідне капілярне плетиво («Пам'ять не має дна»):

Допиває еспресо

хлопчина з підбитого бЕтера –

і поранено котиться

колесо дня.

Сніг іде, наче воїни...

Пам'ять не має дна. [1, с. 80].

На стиль подолянки чи не найбільший вплив мала творчість політв'язнів (дисидентів) – Василя Стуса, Тараса Мельничука, Ігоря Калинця, далі – Василя Герасим'юка, Ігоря Павлюка [2]. Їхнє поетичне слово близьке авторці, оскільки перебуває також і в площині наукових інтересів.

Капілярна поезія «Васильків» увібрала в себе модерністську й постмодерністську якість, тут є данина ренесансним і бароковим честі та відвазі, пієтет козацтва-лицарства, гетьманів, вірність материзні. Знаходимо тут і всеосяжне молекулярне споглядання, тут відсутня постмодерністська приреченість, проглядає іноді й карнавальна клаптиковість, рідше – експериментальність.

Пасіонарність авторки відчутна у творах: тут уміння писати й аналізувати, обсервативна зрілість, мовознавчі вишуки, стилістична довершеність, гуманістична філософська ідея, осягнення Абсолюту, погляд у нескінченність. Усе це рятує Ірину Зелененьку від фемінізму й метафізичності, від химерності та істерійності, від нагромаджень витівок, що такі популярні в сучасних жіночих версифікаціях. Вдалим зразком є поезія «Ми – білі груші по чужих садах»:

Ми – білі груші по чужих садах.

І рве нас Бог, і хліб у мед кидає.

Як мовчимо! – ти, Бог, вино і я.

І крутить вітер листям, наче раєм...

Вино і мед. І тиша на столі.

Дерева в небо розтуляють губи.

Не пий нічого, Боже, груші ріж.

І не кажи, що нас уже не любиш [1, с. 3].

Флористичні символи, збірні образи флори – улюблені в космосі образності подолянки, ними можна обрамити будь-яку тематику, і вельми вдало (продовжуємо цитування поезії):

Бо хто ми? Вічно по чужих садах.

Вино і хліб накрито тінню світу...

Господні руки не такі м'які,

як наше літо, наше біле літо [1, с. 3].

Поезія «Васильків» і справді квіткова, тут багато флори, метафорично й метонімічно осягненої, із порівняннями, до того ж – із квітами порівняно не лише жінок, знакових для України та світу, а й звитязних чоловіків. Квіткова образність збагачена епітетами (кольористичними та метафоричними), оксюморонами, гіперболами, антитезами, гротесками. У поезії чимало формул, що задають динаміку внутрішньому й зовнішньому сюжетам, відчувається контрастність описів. Особливо відчутним є змішування різних емоційних світовідчуттів, часто непокєднуваних вражень і реалій.

Отже, Ірина Зелененька – майстриня капілярного, імагологічного, історіософського письма, а також парадоксів і контрастів, котра навчилася емоційної стриманості завдяки науковій практиці та великій літературній праці, яку схвально відзначають колеги-науковці та колеги-письменники.

Список використаної літератури

1. Зелененька І. Васильки. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2021. 162 с.

2. Подільські Божичі : посібник-хрестоматія із вивчення подільської поезії останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. Наукові статті, коментарі та укладання Зелененької І. А. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 332 с.

Приймак І. В., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології
(Хмельницький національний університет);

Кривак А. А., вчителька української мови та літератури,
директорка НВК№ 31 (м. Хмельницький)

«СВЯТКОВЕ ОПОВІДАННЯ» У ТВОРЧОСТІ О. ДУЧИМІНСЬКОЇ

У статті розглядається специфіка розвитку жанру «святкового» оповідання в українській літературі I половини ХХ ст., зокрема проаналізовані твори О. Дучимінської – активної учасниці мистецького руху в Галичині міжвоєнного періоду.

Ключові слова: жанр, О. Дучимінська, «святкове оповідання», українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Жанр «святкового» оповідання сформувався в європейській літературній традиції у ХІХ ст., однак його генеза сягає ще давніх часів. Підтвердженням цієї думки є наявність великого масиву фольклорних творів, приурочених до певних свят. У мистецькому процесі цей жанр розвивається відповідно до вимог літературно-мистецького руху окремого періоду, а також відповідно до традицій національної літератури. Завдяки наведенню типологічних зв'язків (опертих на хронотопну зумовленість різдвяного оповідання) літературно-художні якості розкриваються в широкому жанровому контексті: художньому, національному, надетнічному. Така повнота охоплення художніх явищ дозволяє досліджувати твори як суму «канонічних» одиниць формозмісту святкового оповідання, визначаючи їхню особливу роль в історії жанрового різновиду, процесу його формування і розвитку. На сьогодні актуальними є наукові студії Лілії Богачевської, Інни Буркут, Оксани Єременко, Ольги Приймачук, Олени Савенко, у яких окреслені основні засади вивчення творів «святкового» циклу з огляду на їхню поетичну, жанрову, художню належність.

Звертаючись до вивчення поетики творів «святкового» жанру у хронотопно-типологічних зв'язках, маємо за мету виявити й розкрити

специфіку розвитку та функціонування цього жанру в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ ст. Тож не дивно, що вивчення й аналіз святочних оповідань, їхніх типологічних особливостей і жанрового своєрідності нерідко привертає увагу сучасних дослідників. На сьогоднішній день можна визнати відносно сформовану історію розвитку цього жанру.

Під жанром у нашому дослідженні розуміється змістовна художня форма, що історично склалася, система способів організації твору. Поняття літературного жанру, в першу чергу, має на увазі «відому типову спільність художньої структури групи творів». При цьому загальною змістовною основою найрізноманітніших за ідейною спрямованістю творів одного жанру є те, що вони розглядають дійсність у світлі однієї і тієї ж формули світу, акцентують увагу на одних і тих же конфліктах.

У нашому дослідженні ми розглянемо специфіку розвитку жанру «святкового оповідання» в українській літературі міжвоєнного періоду.

Твори цього жанру характеризуються взаємодією загальнолітературних рис та національної специфікою. Загальними ознаками «святкових оповідань» є хронологічна приуроченість, наявність «елемента дива», наявність оповідача.

Хронологічна приуроченість – найбільш очевидний показник належності твору до визначеного жанру (хоча й не самодостатній). Основною категорією «святкового оповідання» є категорія часу: художній текст прив'язаний до певного календарного періоду і пов'язаний із ним змістовно й сюжетно. Прикметно, що такі взаємостосунки можуть носити зовнішній та внутрішній характер. Внутрішня хронологічна прив'язка становить хронотоп твору (в нашому випадку – хронотоп святковий); найчастіше вона представлена спеціальними формулами. Зовнішня – це зв'язок тексту з позатекстовою сферою, перш за все – з часом функціонування самої розповіді. У творі можуть бути як два такі компоненти, так і один.

Ознакою святкового оповідання також є наявність оповідача, або, іншими словами, наявність у тексті двох (або декількох) оповідних інстанцій,

це сягає корінням у фольклорні жанри, у яких обов'язковим компонентом були посилання на слова очевидця. «Елемент дива» і прояв в оповіданні вторинного суб'єкта свідомості (Б. А. Корман), зі своїм особливим складом мови, – часто взаємопов'язані. Оповідач по-своєму інтерпретує «чудо», не «заважаючи» автору займати принципово іншу позицію в цьому питанні

У контексті історії розвитку мистецтва художнього слова різдвяні оповідання генетично споріднені з містеріями, міракллями, міфами й фольклором. Генетичне зближення різдвяного оповідання з англійською фольклорною казкою проявляється в типологічній спадкоємності різдвяного оповідання, рецепції фантастичних елементів, наративної структури, розробці національного характеру з такими домінуючими якостями, як ексцентризм, інтелектуалізм, дивакуватість. Тематично жанр різдвяного оповідання в європейській літературі зумовлений середньовічною свідомістю, карнавальним світовідчуттям. Під час карнавальних свят, що супроводжувалися театралізованими постановками, виникає традиція «різдвяного сміху», з'являються пародійні молитви, проповіді, різдвяні пантоміми, центральною темою яких стає смерть і воскресіння одного з персонажів. Тут варто принагідно згадати творчість «мандрівних» дяків, у якій найяскравіше втілені ці ознаки. В англійській літературі XVIII ст. формується жанр різдвяного нарису, для якого характерна приуроченість до Різдва і особливий містицизм сюжету з примарами, привидами, чудесами. Різдвяна розповідь як жанр пов'язана з творчістю Ч. Діккенса, появою в XIX ст. низки оповідань, об'єднаних різдвяною тематикою: «Різдвяна пісня в прозі», «Дзвони», «Цвіркун за вогнищем». Твори Ч. Діккенса канонічні за формою і змістом, пов'язані зі святкуванням Різдва, дія відбувається протягом однієї різдвяної ночі завдяки фантастичним або іншим надприродним подіям; відбувається душевне зцілення героя, його моральне перевтілення. Головний мотив різдвяних оповідань Ч. Діккенса – боротьба добра зі злом. Розвинувшись в англійській літературі, жанр «святкового» оповідання поширюється і в інших національних культурах.

Досліджуючи витоки, історію та функції літературного різдвяного оповідання, Н. Шевчук констатує, що визначальними для нової жанрової ідентичності стали «Різдвяні оповіді» Ч. Діккенса, у яких «використано художні можливості сакрального часу для глибшого розкриття соціальних механізмів історичної дійсності» [7, с. 10]. Історія українського «святкового» оповідання простежується протягом трьох століть, від XVII ст. і до наших днів, розквіт і становлення цього жанру припадає на кінець XIX ст. В українській літературі порубіжжя XIX – початку XX ст. домінує реалізм, який зазнає певних модифікацій. Зокрема, поруч із етнографічно-побутовою, соціально-побутовою течіями реалістичного мистецтва вирізняють соціально-психологічну, філософсько-психологічну.

Жанр «святкового» оповідання – «різдвяного», «великоднього» – традиційний для літератури XIX ст. Період середини XIX – початку XX ст. майже в усіх національних літературах пройшов під знаком звернення до жанру «різдвяного» оповідання, на що вказує «вибух» цього виду малої прози в усій строкатості його художньо довершених зразків. Наприкінці XIX ст. в українській літературі спостерігаємо низку процесів, які засвідчують оновлення художнього слова як на змістовому, так і на формальному рівнях. Одним із таких явищ є поява на теренах національного простору жанру «святкових» оповідань. Саме цей жанр набув великої популярності в європейських літературах, однак для української літератури це не було абсолютно новим явищем, оскільки твори великодньої та різдвяної тематики ми подибуємо ще у творчості мандрівних дяків. Саме з вертепу, на думку низки вчених, бере початок різдвяне оповідання, що зазнало відчутного піднесення в добу романтизму та суттєвих трансформацій і змістово-поетикального оновлення разом із розвитком модернізму.

Але наприкінці XIX ст. письменники по-іншому осмислюють цю тему, надаючи їй нових рис; зокрема, це виявляється у світській основі художньої канви, а також у порушенні низки соціальних, психологічних конфліктів.

«Різдвяні» та «великодні» оповідання здобули популярність в українській літературі у 70-х роках XIX ст., чому певною мірою сприяли переклади творів Ч. Діккенса. «Різдво, – пише Діккенс, – це час, коли голосніше, ніж у будь-яку іншу пору року, промовляє у нас пам'ять про всі прикrostі, образи й страждання навколишнього світу <...> і, так само, як і всі випробування, що випали на нашу долю, спонукає нас робити добро» [7, с. 11].

На початку XX ст. жанр «святкового» оповідання зазнає відчутних змін. Митців слова вже не влаштовує мета «святкового» оповідання – розважити читача пригодами, що неодмінно щасливо закінчаться. Літератори вносять у стару форму поважні проблеми, «неначе створюючи «антисвяткові» соціально-проблемні оповідання. У творах Панаса Мирного «Морозенко», Олени Пчілки «Забавний вечір» і «Збентежена вечеря», В. Стефаніка «Святий вечір», Л. Пахаревського «Воскресни», С. Васильченка «Пацюк» і «Вечеря» на першому плані – не веселі, святкові події, як того можна було очікувати, а болючі, злободенні проблеми десакралізованого буття. Цей контраст між тим, що мало би бути в цю пору, і тим, що є в дійсності – «потужний формотворчий чинник новітньої «святкової» прози» [3, с. 61].

У процесі становлення й розвитку модернізму зазнає трансформацій також і «святкове» оповідання. Письменники відмовляються від розлогої композиції, зовнішньої атракції, надмірної соціалізації. Натомість увагу митців привертає відтворення внутрішнього світу героїв, складна палітра відчуттів.

Чільне місце в літературному процесі українського письменства міжвоєнного періоду посідає часопис «Жіноча Доля» (1925–1939), на сторінках якого впродовж 15 років друкувалися твори письменниць Галичини. «Жіноча Доля» відбила особливості національно-суспільної атмосфери часу, розмаїття настроїв і чину учасників жіночого руху; засобом художньо-публіцистичного слова вона формувала національну свідомість народу, національний характер, сильну, національно свідому особистість. Зчаста авторки зверталися до теми відображення святкових традицій,

зокрема свят різдвяного циклу. Споконвічно Різдва поєднує релігійний (християнський – католицький або протестантський) зміст із фольклорними традиціями, котрі, у свою чергу, залежать від місцевої історії та міфології. Завдяки цьому й формується неповторний національний колорит європейського Різдва.

У нашій статті ми розглянемо художню специфіку творів «святкового» циклу О. Дучимінської, які були надруковані у 30-ті роки на сторінках часопису.

Різдвяну тему письменниця відображала в новелі «Христос родився» (1933), у поезіях «Лист» (1950), «Побажання» (1953), етнографічних розвідках «Різдвяні звичаї в селі Білоберезці» (1935) [105], «Різдвяні звичаї в селі Тяпче» (1937), «Святочні звичаї в селі Вовчій Турчанського повіту» (1939).

«Різдвяну казку» О. Дучимінська присвятила Наталені Королеві. Хоча й авторка у заголовку дефінує свій твір казкою, варто зазначити, що за жанровою належністю він тяжіє до оповідання. Події у творі розвиваються протягом кількох років, досить динамічно. У першій із трьох частин твору зображена сім'я Миколи у переддень Святого вечора. Родина готується до великого свята: мати зачісує наймолодшого сина Івасика, найстарша дочка Катерина порається біля печі, батько заносить до хати дідуха, надійшов і їхній син Андрій, тринадцятилітній хлопець, завітав сусідський парубок Олекса, який не спускав очей з Катерини, а вона ніяковіла. Перед кожним із родини відкриваються гарні перспективи

Авторка з етнографічною точністю описує передсвяткові турботи родини, малює почуття й переживання героїв, які очікують від цього свята чогось особливого [6, с. 19-20].

Однак мріям і сподіванням героїв не вдається здійснитися. Наступного року Різдво для родини не таке веселе, а радше сумне: «А за рік дав Господь знов дочекати Святого Вечора.

В хаті сумно. Миколиха порається коло печі, а сльози її так і обливають.

Івасик дивиться на маму і згадує торішній Святий Вечір. Нема тата – пішов на війну» [6, с. 21]. По жнивях мало бути весілля у Катерини з Олексою, а тепер не знають, чи і живе...

З дідухом до хати ввійшов Андрій. Раптом у двері постукали. Увійшло двоє солдатів. Вечеряли. Солдат-українець розказував про Україну, про господарювання, урожаї, звичаї, про козаків. Всі заслухалися у цю різдвяну казку.

«– Що з того! І велика, і багата, – ба, безталанна, мов багацька донька, що долі немає. Та прийде час і її долі. Визволимо її, і вона стане нарівні між другими. Правда, парубче? – звернувся до Андрія [6, с. 24].

Авторка, відповідно до особливостей жанру святкового оповідання, вводить у канву свого твору елемент дива, який успішно реалізується у третій частині:

«А за чотири роки був знов Святий Вечір.

Цим разом у хаті весело. Микола по-старому вніс дідуха і привітав свою челядь газдівськими словами, як перед п'ятьма роками. [...]

Святі з образів дивилися весело. Вони, попри васильок і чатиння, були закосичені ще й жовто – блакитними хоруговками» [6, с. 25].

Чекали на Олексу і на Андрія, які були в січових стрільцях. Вони прийшли на вечерю і розказували, де були і що бачили, як визволяють багату безталанну доньку. Колядували. Звучало в хаті прохання: «Глянь оком щирим, о Божий Сину, На нашу землю, на Україну...»[6, с. 28].

У фіналі твору авторський відступ: «Пливли гарячі, палкі оповідання, повні глибокої віри в гарне майбутнє. Гарячим полум'ям били у такі молоді душі, як Івасика, а розігрівали такі, як у Миколи. Вливали бадьорість, а надія зеленим барвінком обплітала душі» [6, с. 28].

У цьому оповідання спостерігаємо авторську специфіку викладу: поєднання християнських інтенцій з етнографічною точністю та виразним національним спрямуванням, що, вірогідно, є даниною часу; така публіцистичність зумовлена вимогами періодичного видання.

Такі ж тенденції спостерігаємо й у легенді «Христос родився!», яку О. Дучимінська присвятила «Усім тим, які нинішній Свят-Вечір зустрічають на чужині з тугою за рідною Землею» й опублікувала в першому числі «Жіночої долі» за 1933 рік. Тут авторка звертається до біблійної історії народження Ісуса Христа. Ця незвична подія дарує усім людям надію і сподівання, зокрема письменниця резюмує, що тієї ночі всі бажання людської душі здійснювалися. Ці бажання-мрії падали трояндами, ангели несли їх перед Христа Спаса, а він їх благословляв своєю рукою. Були бажання і в посланців народів: «І прилетів ще один запізнений ангел з широких степів, з-під синіх гір. В очах його блискить неба цієї країни, а золото кучерів було з її багатих нив:

Мойому народові дай багацько широких ланів, чар пісні їх... Дай вічне бажання краси і дай йому ясне сонце Свободи! Заведи його в обіцяну землю, за яку кладе голови найкращий цвіт народу мого...

І посипалися його бажання червоною калиною та зеленим барвінком» [6, с. 40].

Наприкінці легенди всі поклоняються «Сонцю людства», «Царю світа» і несуть радісну вістку: «Христос родився! Славіте!» [6, с. 41].

Становлення жанру «святкового» оповідання пов'язують з «Різдвяними оповідями» Ч. Діккенса, які є взірцем жанрового формозмісту, оскільки письменник зумів акумулювати в манеру та стиль творів циклу попередню традицію (зокрема фольклорну та християнську) та, переосмисливши ідейне навантаження, створив нові жанрові форми.

Художні твори «святкового» циклу є органічною частиною жанрово-тематичного спектру українського літературного процесу, починаючи з давнього періоду розвитку. Особливо плідно ці твори розвивалися в літературі кінця XIX – початку XX ст.; також спостерігаємо активізацію їх розвитку в сучасній літературі.

Твори О. Дучимінської є яскравим зразком жанру «святкового» оповідання в українській літературі, тому їх, на нашу думку, варто використовувати на уроках читання та української літератури в школі.

Список використаної літератури

1. Богачевська Л. О. Чарлз Діккенс і українська література: проблеми рецепції і типології: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.05. Тернопіль, 2007. 20 с.
2. Буркут І. С. Різдвяне оповідання та його національні інваріанти (на матеріалі англійської, російської та української літератур XIX ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.05. Київ, 2014. 20 с.
3. Денисюк І. Розвиток української малої прози кінця XIX – початку XX ст. Львів : Академічний експрес, 1999. 278 с.
4. Приймачук О. Міфопоетика різдвяних оповідань (Чарлз Діккенс і українська література). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Сер. Літературознавство. 2012. № 34. С. 298–309.
5. Савенко О. Трансформація різдвяного сюжету в декламації Памва Беринди. *Слово і час*. 2016. № 1. С. 76–79.
6. Сумний Христос: повісті, оповідання. Упоряд. та авт. післямови Горак Р. Д. Львів : Каменяр, 1992. 238 с.
7. Шевчук Н. «Різдвяні оповіді» Ч. Діккенса у хронотопно-типологічних зв'язках: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.04. Львів, 2001. 20 с.

Співачук В. О., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
(Хмельницький національний університет)

ПРОСКУРІВ ТА ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ

ПОВІСТІ «ПОЄДИНОК» О. І. КУПРІНА

У статті проаналізовано проблему бувальщини армійського життя в провінційному містечку та душевні муки головного героя. Підкреслено, що лише гуманізм і людяність здатні змінити суспільство. Показано справжню сутність російського військового.

Ключові слова: *О. Купрін, повість, подієвий ряд, проблема, типаж.*

Творчі досягнення письменника О. І. Купріна (1870–1938 рр.) перебувають в основі багатьох художніх здобутків літератури ХХ ст. Багатогранна спадщина письменника відрізняється яскравою виразністю та вписана в історичний та культурний контексти. У зв'язку з цим напрацювання О. І. Купріна можуть стати відправною точкою в осягненні проблем провінційного бідного єврейського містечка Подільської губернії як в ідейно-філософському, так і в поетико-художньому аспектах.

Активне дослідження життя та творчості О. І. Купріна починається за радянських часів. Велика кількість монографій, присвячених письменнику, виходять у 1950–1960 роках. Першою з таких робіт була книга П. М. Беркова «О. І. Купрін. Критико-біографічний нарис», присвячена його біографії. Слідом за нею виходять монографії В. М. Афанасьєва «О. І. Купрін. Критико-біографічний нарис» та А. А. Волкова «Творчість О. І. Купріна». Найбільш вагомою дослідницькою роботою є монографія Ф. І. Кулешова «Творчий шлях О. І. Купріна». У 1970-ті роки вже сформувалася певна думка про творчість О. І. Купріна, хоча науковці (В. Н. Айдарова, В. Д. П'ятницький, С. В. Сипченко) зосередилися на аналізі специфіки мовних особливостей та стилістиці творів письменника: Цікава робота Л. А. Качаєвої, яка виділяє особливу «купрінську» манеру написання творів. Останніми роками

творчістю А. І. Купріна займалися такі дослідники, як Н. В. Абабіна, І. І. Московкіна, Л. О. Скубачевська, Н. Ф. Соцінко та інші.

Матеріал для «Поєдинку» дало О. І. Купріну саме життя. У середині 1890 року майбутнього письменника, який закінчив «за першим розрядом» Олександрівське юнкерське училище в Москві, направили підпоручиком до 46-го піхотного Дніпровського полку, який базувався в містечку Проскурів Подільської губернії (тепер – Хмельницька область). О. І. Купрін так описує свої враження про містечко: «... неймовірна глушина, вічна грязюка, стада свиней на вулицях, хатинки, мазанки з глини і гною» (оповідання «До слави», 1894 р.). Згодом він перебував на службі у Волочиську та Гусятині, де накопичував нові враження від зустрічей з різними людьми, осмислював пережите. Без служби в Богом забутих подільських гарнізонах не була би написана повість «Поєдинок». За цей час О. І. Купрін здобув ті враження та знання, які дозволили йому створити цілу кунсткамеру типажів офіцерів і солдатів та правдиві, рельєфні картини армійського життя у провінційній глушині. Типові риси й поведінка російського солдата не змінилися й донині: «Прямо по натовпу, пальба ротою... Рота-а, плі!.. Сто пострілів зливаються в один... Рев жаху. Десятки мертвих і поранених валяться в купу... Інші біжать безладно, деякі стають навколішки, благаючи про пощаду. Бунт придушений. Ромашова чекає попереду подяка начальства та нагорода за зразкову мужність» [1, с. 9], розмови про криваві розправи «... на місці і про те, як ці випадки відбувалися майже завжди безкарно. В одному маленькому містечку безусий п'яний корнет врубався з шашкою в натовп євреїв, у яких він задалегідь «розніс паску». У Києві піхотний підпоручик зарубав у танцювальній залі студента до смерті за те, що той штовхнув його ліктем біля буфета. У якомусь великому місті – чи то Москві, чи то Петербурзі – офіцер застрелив, «як собаку», цивільного, який у ресторані зробив йому зауваження» [1, с. 10]. «Нічний штурм. Все місто у вогні. «На три дні віддаю місто солдатам на пограбування!» Увірвалися. Кров та вогонь. У діжок з вином вибиваються донья. Кров та вино на вулицях. О, які були веселі ці

бенкети на руїнах! Жінок – оголених, прекрасних, плачуть – тягли за волосся. Жалості не було. Вони були солодкою здобиччю сміливців!» [1, с. 175]. Жорстокість, безкарність, вседозволеність процвітали тоді та квітують у російській армії і дотепер.

Полкове життя, яке малює О. І. Купрін у «Поєдинку», безглузде, безрадісне, отупляюче. Вирватися з нього можна лише двома способами: звільнитися з армії або намагатися вступити до академії і, закінчивши її, піднятися на вищі щаблі військових сходів. Доля ж більшості офіцерства у творі – тягнути нескінченну й нудну лямку військового життя з далекою перспективою вийти у відставку, отримавши невелику пенсію.

У чому причина такого духовного спустошення, моральної потворності? О. Купрін відповідає на це запитання в устами Назанського, одного з небагатьох позитивних персонажів повісті: «... так і всі вони, навіть найкращі, найніжніші з них, прекрасні батьки та уважні мужі, – усі вони на службі стають низинними, боягузливими, злими, дурні звірята. Ви запитаете, чому? Та саме тому, що ніхто з них у службу не вірить та розумної мети цієї служби не бачить»; «...для них служба – це суцільна огида, тягар, ненависне ярмо» [1, с. 180]. Оскільки повсякденне життя офіцерів складалося з присутності на стройових заняттях і вивченні солдатами військових статутів, то відвідування вечорами офіцерських зборів, випивок поодинці або в компанії, вульгарних зв'язків з чужими дружинами, традиційних балів та пікніків, гри в карти, іноді поїздок у місцеві клуби, які, «як військовий, так і цивільний перебували в найжалюгіднішому, занедбаному вигляді, і тому вокзал служив єдиним місцем, куди обивателі їздили частенько погуляти, струснути і навіть пограти в карти. Їздили туди й пані до приходу пасажирських поїздів, що слугувало невеликою різноманітністю в глибокій нудзі провінційного життя» [1, с. 11], були розрадою в нудному армійському житті російського солдата. Або навесні виїхати на пікнік «за три версти до Дубечної. Так називався невеликий, десятин у п'ятнадцять, гай, що розкидався на довгому пологому схилі, подошву якого огидала вузенька

світла річечка. Гай складався з рідкісних, але прекрасних, могутніх столітніх дубів. У їхніх підніжжях густо розрісся суцільний чагарник, але подекуди залишалися просторі чарівні галявини, свіжі, веселі, вкриті ніжною та яскравою першою зеленню» [1, с. 174]. І в цьому протиставленні незайманої чистої весняної природи жорстокому й безрадісному світу армійського життя гостріше відчувається вся недолугість бувальщини провінційності. О. І. Купрін ніби закликає полюбити природу та себе в ній, знайти через природу шлях до самоочищення.

Мотив двоїстості людської істоти, використаний у повісті, націлює читача на те, що сюжет твору протікає у двох формах: зовні – подієвій і всередині – психологічній. Назва повісті А. І. Купріна «Поєдинок» правильно передає сенс драми, що розігралася в ній. Під поєдинком мається на увазі не лише описана наприкінці повісті дуель, а й усі події, що відбуваються з головними героями. Подієвий ряд у творах О. І. Купріна надзвичайно важливий для розуміння художнього змісту. Основна проблема, якої торкається автор, – гнітючий стан російської армії. Практично в кожному розділі можна побачити, наскільки погано люди на службі ставилися одне до одного. Повсюдно трапляється рукоприкладство – командири були впевнені, що тільки криками і фізичним насильством можна донести хоч якусь думку до звичайних солдатів. О. І. Купрін засуджує не лише аморальність і жорстокість офіцерів, а й саму систему. Армія, на його думку, навіть найкращих людей робить порочними, тому що її ієрархія тримається на страху та незадоволеності.

У структурі повісті видно принцип антитези: застійності армійської середовища письменник протиставляє динаміку духовних пошуків Ромашова, який зазначає: «ми били в кров людей, позбавлених можливості захищатися, і не за те, що нам, в ім'я честі мундира, проходила безкарною образа жінок, і не за те, що ми, п'яні, рубали в шинках у крісло всякого зустрічного та поперечного. Звичайно, і за те, і за це, але є у нас страшніша і вже тепер непоправна вина. Це те, що ми сліпі й глухі до всього» [1, с. 190].

Однак сенс повісті полягає не тільки в нещадній критиці царської армії як військової організації з відсталою офіцерською кастою і солдатами, що доводилися до виснаження. «Поєдинок» розкриває те знелюднення, те душевне спустошення, якому піддаються люди в умовах армійського життя. Вони перетворюються на здебільшого опустілих й отупілих, закоснілих у забобонах, не здатних мислити бурбонів – служак, вульгарних міщан, моральних потвор. Нерівність – основна причина процвітання нелюдності в цьому середовищі. Відчуваючи владу, люди з вищими званнями вважають рядових за витратний матеріал, з яким можна поводитися як завгодно. Людей пов'язує страх, а не повага, і це, вважає О. І. Купрін, є неправильним.

«Поєдинок» учить читача уважності до ближніх, змушує замислитися про негативні вчинки, які ми робимо. Те, як показана армія в повісті, – лише відображення реального стану справ тієї епохи. О. І. Купрін хотів, щоб публіка дізналася, наскільки далеким від ідеалу є романтизоване офіцерське суспільство, і сподівався, що зможе змінити ситуацію. Але, на жаль, не зміг...

Список використаної літератури

1. Куприн А. И. Поєдинок. Рассказы. Серия : Классики и современники. Русская классическая литература. Москва : Художественная литература, 1980, 365 с.

Ткаченко В. І., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української літератури
(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)

«ПОДІЛЬСЬКІ БОЖИЧІ»: ДИСКУРСНЕ ВИДАННЯ ПРО СУЧАСНУ ПОЕЗІЮ ПОДІЛЛЯ

У статті йде мова про дискурсне сучасне видання, що вразило своїм універсальним форматом – видання для закладів освіти різних рівнів, для науковців, для шанувальників поезії, для самих поетів. Під однією палітуркою Ірина Зелененька збила кілька генерацій авторів, більш і менш відомих, даючи їм нагоду створити цікаве багатоголосся, пропонуючи сучасникам пишати дискурсом літератури в Україні, не називаючи літературу жодного краю регіональною, васальною, меншовартісною. По суті, стратегічне завдання книги – усунути радянський дискурс штучної централізації.

Ключові слова: літературна школа, літературне краєзнавство, модернізм, поезія, поколіннєве переживання, сучасна українська література, постмодернізм.

«О, Божичі!» – так висловився про хрестоматійне видання «Подільські божичі» Андрій Стебелев, письменник, критик, військовий аташе в США та в країнах Америки й Африки, ветеран війни в Афганістані, ветеран-миротворець. І не випадково, хоч символічно. Це висловлювання підхопили письменники Вінниччини, адже від часів «Подільських криниць», які впорядкував професор Анатолій Подолинний, нічого подібного на Поділлі не було видано про поезію рідного краю.

В аналізованому в нашій розвідці виданні знайдемо і глибокі наукові статті з компаративістичними зрізами, й описові матеріали, і сучасну термінологію, і добірки авторів, які підлягають аналізу. Отже, маємо повнокровний посібник із вивчення сучасної поезії Вінниччини, Хмельниччини, почасти – Тернопільщини. У виданні об'єднано кілька поколінь, і то правда – покоління співіснують, іноді конфліктують, іноді продовжують тяглість одне одного.

Авторка наукових праць у книзі та упорядниця хрестоматійного матеріалу – Ірина Зелененька, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Викладає у вищій школі України із 2001 р. (Барський автомобільно-дорожній технікум Національного транспортного університету, Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка).

Цікаво, що Ірина Зелененька найперше znana як авторка літературознавчих розвідок про образний лад і поетикальні особливості творів дисидентів, учасників руху опору, поетів «київської школи», статей про літературу української еміграції, про літературно-художню творчість українських воїнів різних часів, а також про поезію останньої третини ХХ ст. в Україні та про творчість подолян-сучасників.

Також науковиця є авторкою першої в Україні літературознавчої монографії за творчістю поета-дисидента Тараса Мельничука, лауреата Шевченківської премії («Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу?»): Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років ХХ століття в Україні» (2008), дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук «Образна система лірики Тараса Мельничука» (2009), хрестоматії молоді поезії з Поділля «Інверсія серця: із покоління двотисячників» (2016).

Наукова парадигма, вочевидь, не дала би стільки аргументів до дій, якби Ірина Зелененька не була в лавах НСПУ, вона ще й письменниця, а не лише літературознавиця, хоча вельми скромно ставиться до свого набутку в ліриці й не часто афішує надбання, більше працюючи як обсерватор. Вона авторка вже п'ятьох книг лірики – найсучасніше видання поезії побачило світ напередодні повномасштабної війни, узимку; у виданні на 160 сторінок її гостре, заболене відчуття – «Васильки» (2021).

І, до речі, до лав Національної спілки письменників України Ірина Зелененька була прийнята як авторка не лише книг поезії, а й літературної критики. Статті Ірини Зелененької про сучасне українське письменство надруковані в таких знакових виданнях: «Експрес «МОЛОДІСТЬ», «Вінницький край», «Форма(р)т», «Русалка Дністровая», «З іменем Кобзаря», «Дністрове гроно», «З-над Бугу й Дністра» та ін. Голова оргкомітету серії всеукраїнських та міжнародних конференцій: «Мова твору в контексті проблем її вивчення», «Художня творчість у контексті проблем її вивчення: Михайло Коцюбинський і Східне Поділля», «Художня творчість у контексті проблем її вивчення: екологія душі, екологія планети» та ін.

Дипломант міжнародного конкурсу «Гранослов» (2001), лауреат «Подільської пекторалі» (2009). Керівник літературно-мистецької студії «Інверсія серця», співкерівник нарад творчої молоді на Поділлі, член журі всеукраїнських і міжнародних літературно-мистецьких конкурсів («Гранослов» та ін.). Учасниця та науковий експерт усеукраїнських та міжнародних літературно-мистецьких свят, фестивалів і науково-просвітницьких проєктів: «Гранослов запалює зірки», «Підкова Пегаса», «Умань-фест», «Сили вітру», «Малахітовий носоріг», Кіплінг-фест, «Лісова пісня», «Русалка Дністровая», «В сім'ї вольній, новій», «Покрова», «Барські читання», «Стус-фест».

Дослідження подільської поезії від Василя Стуса до неоавангардистів має вишукану й непретензійну назву «Подільські Божичі» – тут літературознавиця Ірина Зелененька продовжила традицію наукової еліти Вінниччини, зокрема Вінницького державного педагогічного університету. Вона зберегла традиції багатющого словника белетристичної культури нашого краю «З-над Божої ріки», котрий уклав професор Анатолій Подолинний, до речі, науковий керівник дисертації Ірини Зелененької про творчість дисидента Тараса Мельничука.

Також згадаємо про наслідування авторкою аналізованого видання традиції науково-критичних праць професора Бориса Хоменка, знову ж таки

– викладача Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. На цьому етапі своїх досліджень Ірина Зелененька чи не найбільше дотична до поглядів Ніли Зборовської, Ігоря Павлюка, Тетяни Яковенко та ін., що проглядається в аналізованій нами праці.

До таємниці назви додамо й таке, що «божичами» є наші земляки, котрі родом із-над Божої ріки, себто подоляни з берегів річки Буг (історична назва – Бог), що очікувано, оскільки науковиця закорінена в образно-символічний лад української культури.

Авторка ємкої праці прозора натякає й, урешті, доводить у цікавих розвідках, що ті покоління зі своїми переживаннями, котрі вона дбайливо досліджує, чинили й чинять спротив усілякій штучності, вульгарису, совковості й заангажованості, знаходяться у фарватері власної європейської самості й, разом із тим, етнічно не знебарвлені, а отже, оригінальні. Науковиця продовжує писати праці про своїх земляків, сучасних письменників, що дає нам нагоду систематизувати живий матеріал, якому не всякий дослідник відважиться дати дефінітивну наукову характеристику.

Список використаної літератури

1. Подільські Божичі: посібник-хрестоматія із вивчення подільської поезії останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. Наукові статті, коментарі та укладання Зелененької І. А. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 332 с.

Торчинський М. М., доктор філологічних наук,
професор кафедри української філології;
Торчинська Н. М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри слов'янської філології
(Хмельницький національний університет)

ОНОМАСТИЧНІ СТУДІЇ

У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розповідається про ономастичні напрацювання викладачів і студентів Хмельницького національного університету протягом останніх двадцяти років, зокрема про основні напрями досліджень, захист дисертацій, видавничу діяльність, участь у наукових форумах тощо.

Ключові слова: *видавнича діяльність, захист дисертацій, ономастичні дослідження, участь у конференціях, Хмельницький національний університет.*

Українська ономастика має чимало напрацювань у царині вивчення власних назв, особливо топонімів, антропонімів та поетонімів, про що неодноразово відзначалося в оглядах історії ономастичних студій (наприклад, бібліографічних покажчиках «Українська ономастика» Святослава Вербича та інших дослідників [25]) і «Ономастичні студії в Україні» Михайла Торчинського [18], статтях Андрія Зубка «Українська ономастика: здобутки та проблеми» [8] або Михайла Торчинського «Українська ономастика: історія, сьогодення, перспективи» [23]). У дисертаційних та монографічних студіях теж наявні описи історії вивчення пропріальних одиниць, які є об'єктами дослідження. Досить комплексно це питання характеризується і в навчальному посібнику «Українська ономастика» Михайла Торчинського [24].

Безперечно, дослідники власних назв групуються насамперед за територіальним принципом, на основі чого уможлиблюється їх поділ (досить умовний) на ономастичні школи, центри й осередки.

На нашу думку, ономастичні школи – це великі об'єднання ономастів, які мають вагомі досягнення в царині вивчення власних назв, і такі структури є (або були) в Донецьку, Києві, Одесі та Ужгороді.

Ономастичними центрами є кількісно менші групи дослідників, які досягли певних успіхів у вивченні пропріативів (такі колективи функціонують у Вінниці, Дніпрі, Запоріжжі, Кропивницькому, Луганську, Луцьку, Львові, Тернополі, Умані, Харкові, Хмельницькому і Чернівцях).

Окремі дослідники власних назв кваліфікуються як ономастичні осередки, їх в Україні найбільше (для прикладу назвемо Горлівку, Житомир, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Кам'янець-Подільський, Миколаїв, Полтаву, Рівне, Сімферополь, Слов'янськ, Суми, Чернігів, Черкаси тощо) [27, с. 4–5].

Метою нашої праці є ознайомлення з діяльністю Хмельницького ономастичного центру. Звичайно, інформація про нашу роботу раніше уже озвучувалася (наприклад, ми про свою діяльність розповідали в «Повідомленнях Української ономастичної комісії» у 2012 [19] і 2019 роках [17]; також торік підготовлено електронний бібліографічний довідник «Хмельницький ономастичний центр. XXI століття (публікації з ономастики: 2001–2020 роки)» [27]). Однак узагальнена характеристика напрацювань й детальний аналіз здобутків колективу викладачів і студентів Хмельницького національного університету відсутні, що й зумовлює **актуальність теми** нашої праці.

Свідченням того, що Хмельницький ономастичний центр працює досить плідно, є, наприклад, проведення XV Всеукраїнської ономастичної конференції (2013 р.), Подільського краєзнавчого конкурсу серед студентів та учнів (2013–2015 рр.), захисти однієї докторської і шести кандидатських дисертацій, здійснення 477 публікацій, серед яких – чотири монографії, словник, посібник, бібліографічний довідник, три томи матеріалів ономастичної конференції тощо.

Однак, перш ніж ми конкретизуємо окремі наведені факти, маємо зазначити, що ще раніше (протягом 2007–2008 років) на кафедрі української філології Хмельницького національного університету розроблялася держбюджетна тема «Структура онімного простору української мови», і завдяки отриманим 100 000 гривень були надруковані три монографії:

«Українські топоніми на -ани, -яни» (автор – Інна Царалунга) [28], «Структура онімного простору української мови» [20] і «Структура онімного простору української мови. Частина 2. Функціонування власних назв» [21] (автор – Михайло Торчинський), а також «Словник власних географічних назв Хмельницької області» (автори – Наталія Торчинська й Михайло Торчинський) [14].

Перша монографія створена за матеріалами кандидатської дисертації Інни Царалунги, захищеної 2006 року [29], і в ній з'ясовано походження і функції форманта **-ани**, **-яни**, особливості його розвитку в процесі переходу від загальної назви до ойконіма, класифіковано за походженням і семантикою твірних основ на локально-етнічні і відантропонімні деривати, здійснено статистичний, картографічний і хронологічний аналізи ареалу вказаних найменувань [28].

Дві наступні монографії стали основою для докторської дисертації «Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови», захищеної Михайлом Торчинським 2010 року і присвяченої теоретичним аспектам аналізу власних назв [22].

Зокрема, у книзі «Структура онімного простору української мови» (2008 р.) уведено в науковий обіг денотатно-номінативну класифікацію пропріальних одиниць, яка ґрунтується на характері іменованих об'єктів. Увесь онімний простір поділено на майже дві тисячі онімних розрядів: полів і підполів, секторів і підсекторів, сегментів і підсегментів, елементів і піделементів, що дозволило побудувати досить струнку систему загалом розмаїтого конгломерату онімів. Доповнено ономастичну терміносистему: додано близько тисячі нових терміносполук, орієнтовно половина з яких використовується дослідниками; крім того, за нашими зразками утворюються й нові терміни (уже пізніше ми почали укладати оновлений словник ономастичних термінів, на видання якого поки що немає коштів). Розроблено також комплексну типологію пропріативів за особливостями їх творення, зокрема часом виникнення, етимологією, походженням, шляхом виникнення,

способом творення, продуктивністю дериваційного типу, семантикою твірних основ і мотиваційними відношеннями, які виникали між онімом і денотатом у момент номінації. Таким чином, зокрема, вдалося усунути протиріччя, які існували, наприклад, між дериваційною, семантичною і мотиваційною класифікаціями [20].

У монографії «Структура онімного простору української мови. Частина II. Функціонування власних назв» (2009 р.) описано особливості власних назв, пов'язані з їх побутуванням у різностильових текстах, сферою вживання, варіативністю, а також кодифікацією в системі пропріальних одиниць. Також звертаємо увагу на будову пропріальних одиниць і денотатно-квалітативну структуру онімного простору, тобто групування пропріальних одиниць за біологічними властивостями, реальністю існування, розмірами і кількістю іменованих денотатів. Саме у другій частині започатковано принципово нову схему аналізу власних назв за трьома ознаками: денотатно-характеристичними, тобто за характером іменованих об'єктів і їхніми атрибутами, етимолого-словотвірними, присвяченими з'ясуванню особливостей виникнення оніма, та функціональними, що ґрунтуються переважно на екстралінгвальних критеріях [21]. Зараз ми пробуємо використати цю модель для характеристики окремих розрядів пропріальних одиниць.

«Словник власних географічних назв Хмельницької області» (2008 р.), який загалом включає 5 321 найменування поселень, водних об'єктів, підвищень, насаджень, територіальних утворень та інших географічних об'єктів краю) [14], укладений на основі кандидатських дисертацій, в яких описувалися найменування населених пунктів південної (1993 р.) [16] і північної (2004 р.) [3] частин регіону. Зауважимо, що словник був відзначений премією Хмельницької обласної державної адміністрації, а також що всі примірники названих вище чотирьох праць були безоплатно передані в наукові та навчальні заклади України.

Підготовлений Михайлом Торчинським навчальний посібник «Українська ономастика» (2010 р.) рекомендований Міністерством освіти і науки України для закладів вищої освіти нашої країни. Видання включає лекційний матеріал, розроблені практичні заняття, завдання для самостійної роботи й тести, тобто все для успішної педагогічної діяльності, пов'язаної з вивченням ономастики [24].

У XV Всеукраїнській ономастичній конференції, яку провели 12–13 вересня 2013 року спільно кафедри української філології і слов'янської філології, зголосилися взяти участь 133 науковці, які представляли 27 міст (з них 24 – України) і 38 навчальних і наукових установ (з них 35 – України). Матеріали конференції (статті 111 авторів) надруковано у трьох томах шостого випуску збірника наукових праць «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» [1].

Протягом трьох років (2013–2015) ми проводили серед студентів та учнів Подільський краєзнавчий конкурс, започаткований із метою залучення молодих дослідників до вивчення історії рідного краю (Поділля і суміжних територій). У конкурсі брали участь студенти закладів вищої освіти з Вінницької, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської і Чернівецької областей, а також учні шкіл переважно Хмельницької області. Учасники писали й захищали наукову роботу, виконували тести (залежно від секції) з ономастики, діалектології, фольклору, літератури рідного краю або історії, переможці і призери нагороджувалися грамотами Хмельницької обласної ради і цінними подарунками. Зазначимо також, що з ономастики завжди було чи не найбільше робіт, а об'єктом вивчення ставали переважно антропоніми й топоніми.

Ці ж розряди пропріальних одиниць часто характеризуються в інших студентських наукових студіях: курсових і дипломних роботах, статтях і тезах виступів на конференціях тощо. Наприклад, наприкінці 2021 року магістрантки захистили кваліфікаційні роботи з таких тем: «Номінації творів

Івана Франка: структура, словотвір, мотивація» (Єлизавета Мисик), «Особливості функціонування власних назв кухонної техніки» (Ганна Савчук), «Особливості функціонування мікротопонімії (на матеріалі власних назв дрібних географічних об'єктів Хмельниччини)» (Оксана Коваль) та «Структурно-дериваційні і семантико-мотиваційні особливості найменувань українських народних пісень» (Ольга Морозенко).

Також тішить те, що саме молоді науковці – аспіранти, магістранти і студенти – здійснили більш ніж дві третіх із 477 публікацій з ономастики. Крім кафедрального збірника студентських наукових праць «Поділля. Філологічні студії», роботи надруковані в часописах Вінниці, Кам'янець-Подільського, Києва, Умані та інших міст України. Активну участь у науковій роботі беруть насамперед члени студентських проблемних груп «Ономастичні студії» (науковий керівник – Михайло Торчинський) і «Проблеми вивчення прагматонімів» (науковий керівник – Анатолій Янчишин), а також аспіранти, п'ятеро з яких протягом останніх чотирьох років захистили кандидатські дисертації, розробляючи як традиційні проблеми ономастики (антропоніми – Оксана Ющишина [30], мікротопоніми – Ілона Ординська [10] і Яна Янчишина [35]), так і досліджуючи нові онімні класи (командоніми – Наталія Григоруk [4] і машиноніми – Анатолій Янчишин [32]).

Що стосується викладацьких публікацій, то географія друку ще ширша: це й Україна (зокрема Вінниця, Горлівка, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Львів, Маріуполь, Одеса, Острог, Тернопіль, Ужгород, Умань, Харків, Херсон, Черкаси, Чернівці тощо), і зарубіжжя (Білорусь, Великобританія, Німеччина, Польща, Росія, Японія).

Більшість статей виконана в руслі описової ономастики (прізвища Центральної Хмельниччини описані Оксаною Ющишиною (Фандуль) (тут і далі наводимо по одному прикладу: «Топоніми в основах прізвищевих назв і прізвищ Центральної Хмельниччини XVII – XXI ст.» [31]), а Південної Хмельниччини – Яною Лисою (Афадеевою) («Словотвірна структура

прізвищ мешканців Новоушицького району Хмельницької області» [2]); номінації дрібних географічних об'єктів Північної і Центральної частин Хмельницької області – відповідно Ілоною Ординською («Структурування власних назв дрібних географічних об'єктів (на матеріалі мікротопонімії Північної Хмельниччини)» [11]) і Яною Янчишиною (Баланюк) («Дериваційні особливості творення власних назв дрібних географічних об'єктів Хмельницького району Хмельницької області [34]); назви підприємств та організацій міста Хмельницький – Володимиром Дубчаком («Власні назви освітніх установ м. Хмельницького: мотивація, способи творення, семантика твірної основи» [6]); найменування водних об'єктів Центрального Поділля – Аллою Коханською («Гідронімія басейну Ікопоті» [9]); власні назви, зафіксовані в байках чи фантастичних творах, – відповідно Людмилою Терещенко («Семантика і структура онімів у байках Євгена Гребінки» [12]) і Людмилою Зубар (Кушлак) («Власні назви космічних транспортних засобів у творах українських письменників-фантастів» [7]); найменування спортивних команд – Наталією Григорук («Спортивна ергонімія: структура, продуктивність, дериваційно-мотиваційні особливості» [5]), а машин і механізмів – Анатолієм Янчишиним («Власні назви фотоапаратів: структурно-словотвірні і семантико-мотиваційні особливості» [33]).

Якщо говорити про студії теоретичного характеру, то, такими, наприклад, можна вважати низку публікацій Михайла Торчинського, у яких з'ясовано кількість пропріальних одиниць в українській мові (за нашими даними, станом на сьогоднішній день їх нараховується до 975 мільйонів, з яких, наприклад, власних географічних назв – 371 500 [15]).

Виступаючи наприкінці 2021 року на Міжнародній конференції в Туреччині, ми запропонували, зважаючи на складність і тривалість підрахунків, визначати кількість власних назв у країні за спрощеною процедурою. Для цього потрібно враховувати кількість населення, історію народу, територію і валовий національний прибуток (додатково – чисельність

навчальних закладів, структуру ЗМІ, видавничу діяльність, традиції й вірування мешканців, особливості онімотворення тощо). Врахувавши це, можемо стверджувати, що в Туреччині кількість пропріативів може сягати приблизно десяти мільярдів [13].

Аналогічно на конференції в Угорщині ми висунули гіпотезу, що, зважаючи на те, що історія та валовий національний прибуток наших країн приблизно однакові, населення – учетверо, а площа – ушестеро менші, то кількість угорських онімів можна визначити в межах 40 мільйонів. Звичайно, варто ці дані перевірити, застосувавши, зокрема, названі нами додаткові критерії.

Підводячи загальні підсумки, відзначимо основні досягнення Хмельницького ономастичного центру, якими, на нашу думку, є:

- 1) структурування онімного простору української мови;
- 2) удосконалення ономастичної терміносистеми;
- 3) розробка алгоритму комплексного аналізу власних назв;
- 4) аналіз місцевого ономастикону (насамперед антропонімів і топонімів);
- 5) включення у сферу наукового обігу власних назв, які до сьогодні практично не аналізувалися (насамперед ергонімів та прагматонімів);
- 6) активне залучення до ономастичних студій молодих дослідників.

Останній пункт хочемо підкреслити, бо саме він забезпечує майбутнє такій діяльності. Тому ми плануємо таки завершити «Словник української ономастичної термінології» на більш ніж 2000 тисячі словникових статей, а в перспективі – й енциклопедію «Українська ономастика», можливо, проведемо й міжнародний ономастичний семінар; відкриваємо соціолінгвістичну лабораторію з ономастичним сектором, де координуватимуться всі місцеві ономастичні студії.

Таким чином, Хмельницький ономастичний центр має певні напрацювання, водночас проглядаються перспективи, які дозволять досягти більш вагомих успіхів у справі вивчення пропріальних одиниць.

Список використаної літератури

1. Актуальні проблеми філології та перекладознавства: у 3-х частинах: збірник наукових праць. Відповідальний за випуск Торчинський М. М. Хмельницький: ХмДЦНП, 2013. Вип. 6. Ч. 1. Антропоніміка. 307 с. Ч. 2. Топоніміка. 306 с. Ч. 3. Поетоніміка. 312 с.
2. Афадеєва Я. М. Словотвірна структура прізвищ мешканців Новоушицького району Хмельницької області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Мовознавство. Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2017. Вип. 1 (27) 2017. С. 12–15.
3. Герета Н. М. Ойконімія північної Хмельниччини: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Київ, 2004. 20 с.
4. Григорук Н. В. Власні назви спортивних команд: структура, походження, функціонування в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Черкаси, 2017. 21 с.
5. Григорук Н. В. Спортивна ергонімія: структура, продуктивність, дериваційно-мотиваційні особливості. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2016. Вип. 10, т. 1. С. 172–176.
6. Дубчак В. В. Власні назви освітніх установ м. Хмельницького: мотивація, способи творення, семантика твірної основи. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я. І.; Абетка, 2014. Вип. 35. С. 14–17.
7. Зубар Л. С. Власні назви космічних транспортних засобів у творах українських письменників-фантастів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). Вінниця, 2012. Вип. 16. С. 220–224.
8. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. *Ономастика України першого тисячоліття нашої ери*. Київ: Наукова думка, 1992. С. 263–282.
9. Коханська А. О. Гідронімія басейну Ікопоті. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2012. Вип. 5. С. 89–94.
10. Ординська І. Я. Мікротопонімія Північної Хмельниччини: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Вінниця, 2020. 18 с.
11. Ординська І. Я. Структурування власних назв дрібних географічних об'єктів (на матеріалі мікротопонімії Північної Хмельниччини). *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. Маріуполь, 2018. Вип. 18. С. 296–303.

12. Терещенко Л. В. Семантика і структура онімів у байках Євгена Гребінки. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2009. Вип. 26, ч. 3. С. 224–228.

13. Торчинский М. Н. Квантитативная характеристика имен собственных. *Günümüz dil-edebiyat ve filoloji araştırmalarında yenilikçi eğilimler: kuram, yöntem ve teknikler uluslararası sempozyum kitabı*. Erzurum, 2021. S. 305–320.

14. Торчинська Н. М., Торчинський М. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області. Хмельницький: Авіст, 2008. 549 с.

15. Торчинський М. М. Квантитативна характеристика власних географічних назв. *Вісник Львівського університету*. Серія Філологічна. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. Вип. 72. С. 276–287.

16. Торчинський М. М. Ойконімія Південно-Західного Поділля: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Київ, 1993. 20 с.

17. Торчинський М. М. Ономастичні дослідження на кафедрі української філології Хмельницького національного університету впродовж 2015–2019 рр. *Повідомлення Української ономастичної комісії. Нова серія*. Луцьк, 2019. Вип. 4 (19). С.5–8.

18. Торчинський М. М. Ономастичні студії в Україні (дисертаційні дослідження, захищені у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть): інформаційно-бібліографічний довідник. Хмельницький: ХНУ, 2007. 123 с.

19. Торчинський М. М. Ономастичні студії на кафедрі української філології Хмельницького національного університету. *Повідомлення Української ономастичної комісії*. Київ, 2012. № 1 (16). С. 67–77.

20. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 551 с.

21. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Частина II. Функціонування власних назв : монографія. Хмельницький: ХНУ, 2009. 454 с.

22. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови: автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Київ, 2010. 27 с.

23. Торчинський М. М. Українська ономастика: історія, сьогодення, перспективи. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2013. Вип. 6, ч. 1. С. 217–238.

24. Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. 238 с.

25. Українська ономастика: бібліографічний покажчик. Укладачі Вербич С. О. та ін. Київ, 2013. 364 с.

26. Фандуль О. М. Прізвища Центральної Хмельниччини з патронімами формантами -енк-о, -евич/-ович, -ич. *Лінгвістичні дослідження*. Харків, 2013. Вип. 36. С. 127–130.

27. Хмельницький ономастичний центр. XXI століття (публікації з ономастики: 2001–2020 роки): електронний бібліографічний довідник. Укладач Торчинський М. М. Хмельницький, 2021. 65 с. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/10466> (дата звернення: 13.11.2021).

28. Царалунга І. Б. Українські топоніми на -ани (-яни). Хмельницький: *Авіст*, 2007. 157 с.

29. Царалунга І. Б. Українські топоніми на -ани (-яни): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Львів, 2006. 25 с.

30. Ющишина О. М. Прізвищеві назви і прізвища Центральної Хмельниччини XVII–XXI ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Вінниця, 2019. 20 с.

31. Ющишина О. М. Топоніми в основах прізвищевих назв і прізвищ Центральної Хмельниччини XVII–XXI ст. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2018. Вип. 14. С. 244–250.

32. Янчишин А. М. Власні назви промислових товарів: типологія, походження і функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Черкаси, 2019. 17 с.

33. Янчишин А. М. Власні назви фотоапаратів: структурно-словотвірні і семантико-мотиваційні особливості. *Записки з ономастики*. Одеса: Астропринт, 2015. Вип. 18. С. 821–829.

34. Янчишина Я. В. Дерираційні особливості творення власних назв дрібних географічних об'єктів Хмельницького району Хмельницької області. *Лінгвістичні дослідження*. Харків, 2013. Вип. 36. С. 79–84.

35. Янчишина Я. В. Мікротопонімія Центральної Хмельниччини: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова. Хмельницький, 2020. 296 с.

Ющущина О. М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології
(Хмельницький національний університет)

СЕМАНТИЧНА ТА СЛОВОТВІРНА ПРИРОДА АНТРОПОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРІЗВИЩ ДЕПУТАТІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

У статті проаналізовано прізвища депутатів Хмельницької міської ради, здійснено їхню лексико-семантичну і словотвірну характеристики.

Ключові слова: антропонім, лексико-семантичний аналіз, прізвище, словотвірний аналіз.

Прізвища як окремий клас антропонімів, що остаточно сформувався ще два століття тому, найбільше порівняно з іншими онімами концентрують лінгвістичну та історичну інформацію, найповніше відображають колишні реалії життя народу. Тому будь-які розвідки з регіональної антропоніміки, а особливо ті, що торкаються прізвищ та прізвищевих назв, є цінним матеріалом для лексикології, дериватології та інших мовних дисциплін [3, с. 65].

На сучасному етапі розвитку антропоніміки актуальними залишаються регіональні дослідження прізвищ українців, свідченням чого є праці Ю. К. Бабій (Середня Наддніпрянина), Б. Б. Близнюк (Гуцульщина), Г. Є. Бучко (Бойківщина), Л. О. Кравченко (Лубенщина), Г. Д. Панчук (Опілля), Ю. І. Фернос (Уманщина), П. П. Чучки (Закарпаття) тощо.

Мета дослідження – аналіз прізвищ депутатів Хмельницької міської ради, зокрема їхніх лексико-семантичних і словотвірних особливостей.

Об'єктом дослідження стало 42 прізвища. Джерельна база – список депутатів (сайт міської ради [4]).

Відповідно до статті 141 Конституції України, до складу міської ради входять депутати, які обираються жителями міста на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на чотири роки. Територіальні громади обирають міського голову, який очолює виконавчий орган ради та головує на її засіданнях [2].

2020 року до Хмельницької міської ради пройшли представники чотирьох політичних партій: «Команда Симчишина», «За майбутнє», «Європейська солідарність», «Слуга народу». До складу Хмельницької міської ради входить 42 депутати, з них 27 чоловіків і 15 жінок [4]. Чоловічі імена, поширені в раді: *Олександр – 5, Віталій – 4, Юрій – 4, Сергій – 3, Ігор – 2, Анатолій, Богдан, Володимир, Максим, Олег, Роман, Слов'ян, Тарас, Ярослав*. Жіночі імена: *Анастасія – 2, Валентина – 2, Олена – 2, Алла, Анна, Вікторія, Інна, Катерина, Людмила, Наталія, Оксана, Світлана*. Найстаршим депутатом є 62-річна *Людмила Головка*, наймолодшими – 32-річні *Віталій Коліщак* і *Сергій Костецький*. Середній вік представників політичної еліти міста – 47 років.

Аналіз прізвищ за семантикою твірних основ дав змогу виділити такі групи антропонімів: відапелятивні, відонімні, полісемантичні, із непрозорою семантикою.

Групу відапелятивних прізвищ складають антропоніми, похідні від особових апелятивів, і антропоніми, похідні від неособових апелятивів. Можемо виділити такі лексико-семантичні групи: «Назви людей за професією, родом занять» (*Заганяч, Коваль, Мельникова, Олійник, Решетнік, Шевчук*), «Назви людей за місцем походження або проживання та особливостями їх появи в населеному пункті» (*Болотніков, Підгайчук, Піддубна, Ярова*), «Назви людей за їхніми зовнішніми ознаками» (*Головка, Кривак*), «Назви об'єктів господарського призначення або їхніх частин» (*Каюк* (каюк – «невеликий човен із плоским дном і двома веслами» [5, IV, с. 126]), *Коліщак*), «Назви людей за родинними стосунками, особливостями членів сім'ї» (*Діденко*), «Назви хвороб» (*Золотухін* (золотуха – «термін, яким позначали прояви діатезу, що поєднується з туберкульозним ураженням шкіри, очей та лімфатичних вузлів» [5, III, с. 683])), «Фаунонайменування» (*Кізляр* (кізля – «козеня» [1, II, с. 243])), «Назви засобів праці, предметів побуту, їхніх частин, об'єктів призначення» (*Ужва* (ужва – «мотузка з лози;

вужівка» [5, X, с. 400])), «Назви людей за їхніми внутрішніми ознаками» (*Шелест*).

Антропоніми, співвідносні з особовими іменами (*Вавринюк, Галкін, Левчук, Лукашук, Семенюк, Сидорук, Тимошенко, Ящук; Василюшин, Лецишина* – відандронімі утворення) і катойконімами (*Туровець* < с. Турівка Теофіпольського р-ну Хмельницької обл. [6, с. 465]) формують групу відонімних прізвищ.

Прізвища на *-ськ-ий, -цьк-ий* часто мають подвійну мотивацію. Деякі з них можна тлумачити як відтопонімні та як відапелятивні (*Баранська, Воронецький, Маєвська, Мураховський, Пекарський* – < с. Пекарі (Черкаська обл.) або від апелятива «пекар», *Худецький*); як відіменні і як відтопонімні утворення (*Костецький* < *Костянтин* або с. Костець (1910) Старокостянтинівського р-ну Хмельницької обл. [6, с. 465]; *Яницький*).

Вважаємо, що прізвища *Бойцерук, Гесаль, Скочеляс* із непрозорою семантикою, очевидно, іншомовного походження.

Здійснений нами словотвірно-структурний аналіз прізвищ депутатів Хмельницької міської ради дозволив виокремити морфологічні і лексико-семантичні утворення, а також прізвища з подвійною словотвірною мотивацією та невідомого творення.

Морфологічний спосіб творення антропонімів представлений суфіксацією і словоскладанням. Прізвища утворено за допомогою поліфункціональних (*-ук / -'ук, -чук, -ськ-ий / -цьк-ий, -енк-о, -ак, -ач, -'ар: Бойцерук, Вавринюк, Левчук, Лукашук, Підгайчук, Семенюк, Сидорук, Ящук; Баранська, Воронецький, Костецький, Маєвська, Мураховський, Пекарський, Яницький; Діденко, Тимошенко; Коліщак; Заганяч; Кізляр*) і посесивних (*-ов, -ін, -иш-ин: Болотніков, Василюшин, Галкін, Золотухін, Лецишина, Мельникова*) формантів. Одне прізвище утворено шляхом словоскладання – *Зимак-Закутня*.

Лексико-семантичним способом утворено прізвища депутатів Хмельницької міської ради, мотивовані онімною й апелятивною лексикою:

Головка, Каюк, Коваль, Олійник, Піддубна, Решетник, Туровець, Ужва, Шелест, Ярова.

Антропоніми *Кривак, Шевчук* можуть бути як морфологічними, так і семантичними утвореннями: пор. *Кривак* (*кривий* + *-ак* або *кривак* – «криве дерево; посуд, в якому смажать поросят; заєць» [1, II, с. 303] аперлятив), *Шевчук* (*шевчук* – «учень шевця» [5, XI, с. 435]). Тому їх вважаємо прізвищами з подвійною словотвірною мотивацією.

Прізвища невідомого творення: *Гесаль, Скочеляс*.

Отже, серед проаналізованих антропонімів найширше представлені прізвища лексико-семантичних груп «Назви людей за професією, родом занять» і «Назви людей за місцем походження або проживання та особливостями їх появи в населеному пункті». Щодо словотвірної структури вираження: домінують морфологічні суфіксальні утворення. Найбільш поширеними є суфікси *-ук / -'ук, -чук*.

Список використаної літератури

1. Грінченко Б. Д. Словник української мови. Київ : Наукова думка, 1996–1997. Т. I – IV.
2. Конституція України. URL : [.https://www.president.gov.ua > documents > constitutionhttps](https://www.president.gov.ua/documents/constitutionhttps) (дата звернення: 08.05.2022).
3. Кравченко Л. О. Українська ономастика : Антропоніміка : навчальний посібник. Київ, 2014. 239 с.
4. Сайт Хмельницької міської ради. URL : <https://khm.gov.ua/uk/deputies> (дата звернення: 08.05.2022).
5. Словник української мови : в 11 т. За ред. Білодіда І. К. . Київ : Наукова думка, 1970–1980.
6. Торчинська Н. М., Торчинський М. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області. Хмельницький: Авіст, 2008. 549 с.

Holub Iryna, student of the group of PhAL-18-1
 Scientific supervisors – *Dorofeyeva O. M., Sadovets O. V.*
 (Khmelnyskyi National University)

POLYSEMY AND HOMONYMY IN THE CONTEXT OF WORD SENSE DISAMBIGUATION

The article deals with the problem of ambiguity in the language. It describes the methods of defining the appropriate meaning of the word in particular situations using the context of sentences. Moreover, it is emphasised that defining the type of ambiguous word facilitates the understanding of information.

Key words: *ambiguity, polysemy, homonymy, allonym, homograph, homonym proper, homophone.*

Голуб Ірина, студентка групи ФПЛ-18-1
 факультету міжнародних відносин і права
 Наукові керівники – *Дорофєєва О. М.*, кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації;
Садовець О. В., кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації
 (Хмельницький національний університет)

ПОЛІСЕМІЯ ТА ОМОНІМІЯ В КОНТЕКСТІ РОЗІНЧЕННЯ СЛОВА

У статті розкривається проблема багатозначності слів у мові. Також описуються методи, за допомогою яких можна визначити необхідне значення слова у конкретній ситуації з допомогою контексту речення. Більше того, наголошується, що розпізнавання типу багатозначного слова полегшить розуміння інформації.

Ключові слова: *алонім, багатозначність, власне омонім, омограф, омонімія, омофон, полісемія.*

Ambiguity is a type of meaning when one word, phrase, or statement is not explicitly defined. The multiple-valued words appear frequently in our society. It is important to differentiate a correct meaning of the word for proper understanding of the context. Moreover, people must be able to distinguish the main types of ambiguity. It helps them understand the information correctly, pay attention to pronunciation and writing words.

Recently a great deal of emphasis has been placed on ambiguity and its units. The following investigators studied this topic: A. Cruse, V. Evans, St. Gramley, J. Hurford, K. C. Ivey, J. Lyons, K.-M. Pätzold, A. I. Smirnitsky. The present studies analyse how important it is to distinguish ambiguity within language units. Despite the importance of this subject, little attention has been paid to its research, in particular to homonymy, despite the fact that this topic has provoked a great number of questions in understanding the words that have equal meaning, pronunciation, spelling, or meaning.

Words can have several meanings in language. Therefore, it can be divided into unambiguous and multiple-valued (ambiguous). The first type occurs uncommonly and it is contained with terms or words borrowed from another language. The second is very common because one word receives several meanings, even within one topic, and it is divided into polysemy and homonymy [4].

Polysemy is an important type of ambiguity that denotes words with many values but the equal root. This phenomenon complicates the understanding of the particular information contrary to making our language accessible. Moreover, some words or phrases can have absolutely different meanings in one area of application. For example, the verb «come» can be used in corresponding meanings:

- to move to or towards a person or place;
- to arrive at or reach a place;
- to travel to a particular place or in order to be present at an event;
- to happen, etc.

People use social networks to share their minds and demonstrate some aspects of their life. Frequently it is hard to understand what a particular phrase means in a certain context. Words have one particular meaning if we consider them separately, but different values are obtained in sentences.

There can be examined examples of polysemy words. «*Bernie Wong was a trailblazer who spent her life advocating for Asian Americans and immigrant communities in Chicago and across the U.S.*» [7] There is word «**trailblazer**»

which has two essential values: a synonym to «a pioneer» and «a guidebook». It describes a person who is the first in doing or researching something in the mentioned sentence. If second variants are used in translation, information would be perceived incorrectly and the main sense of the sentence would be lost. From this example it becomes clear that the context occupies an important place in perception of information.

There exist a number of cases when phrasal verbs are used with distinctive meaning. It is built from verbs and prepositions and when it is combined together we get a new phrase. It is one of the most common ways of building new senses of the word. This type of word formation is conferred below: «*Moments in music... have always admired the musical gift of this Venezuelan talent. Wait until you hear what my brother @nacho and I cooked up*» [1]. The phrase «**cooked up**» is used in the sentence and it has two most essential meanings in translation. First value is connected to cooking, preparing food. A further meaning is to invent something or deal with a particular situation. Primarily, a context is analysed. At the beginning the author mentions music, therefore the initial meaning is disagreeable here. The second variant is more suitable in the context of this sentence. Nevertheless, we also can perceive this phrase as a metaphor that acquires literary colouring in English and it is the same in Ukrainian translation.

It is known, specific words can be used in different spheres of life. The meaning adjusts to different situations. Consider these two examples:

1.«*The **paper** Metro ticket, born 120 years ago with the Paris underground, is on its way out as the city prepares for **paperless** transit before the 2024 summer Olympics*» [6].

2.«*The book's heroine, Jean, is a journalist on the local paper and leads an unexciting life caring for her elderly mother relieved only by the twice-weekly ritual of undoing her corset, lying on the sofa with an ashtray balanced on her stomach and smoking two cigarettes*»[6].

The word «**paper**» is used in the pair of sentences and it has a contrasting meaning in both examples. First are related to the material from which the ticket is

made but the second belongs to the editorial office in which newspapers are created. The meanings are diverse; it is obvious that the root of it is different; however, this is not the case. These words are formed from one, apparently, it has similar pronunciation and spelling in both examples but different meanings. Therefore, we can make a conclusion that it is a polysemy word.

Accordingly, polysemous words are different in meaning and have equal spelling.

There exists another type of ambiguity named «homonymy» that are words, which have the identical spelling, pronunciation or both but completely different meanings. The distinguishing of specific words in oral conversation is difficult [3].

Scientists usually use one classification of homonyms that is placed in many textbooks. Therefore, there are defined homographs, homophones and homonyms proper [3].

The first type diverged from others in spelling, afterward – in pronunciation, and the last one has identical spelling and pronunciation. The root of corresponding words is different; thereby the meaning is not similar.

Consider with two examples of homonymy:

1. *«Guess we'll just go record another two albums or something».*

2. *«The dangerous predators but the crabs too can often outsmart them» [2].*

Two analogous words «**two**» and «**too**» are implemented here. There is a numeral in the first example that means «a couple of something», «in some way». The second word is an adverb and it has acquired the value of «also». It can be understood, the words given above have completely different meanings. Spelling is differentiated. The pronunciation of first is /tu:/ and second has the same /tu:/. According to the characteristics, these words can be attributed to homophones.

Consider the following example.

1. *«First, I have your autograph right here, Bang Chan» [8].*

2. *«I'll never know what was right and what was wrong, but I do believe their marriage was successful and, may I add, happy...».*

The word «**right**» should be noticed here. These words have different meanings. Moreover, there is a new combination «right here» in the first sentence that means pointing to a specific place. In sentence 2, the word appears as an adjective and means that something is correct or true. The pronunciation of those words is similar and the spelling is also. If a root is analysed, it is obvious that it is completely different. It is possible to make a conclusion that those words are homonyms and belong to the proper type.

It was mentioned that there is one more classification of homonymy. It is called an allonym. The main feature of this type is the difference in pronunciation and spelling but similarity of meaning. Two examples of this category are given below:

*1. Footage posted on social media showed **large** crowds socialising [6].*

*2. He fumbled several **big** chances and looked as flustered as he had in many matches this year [6].*

The attention should be concentrated on words «**large**» and «**big**». Evidently, these words have different spelling and pronunciation but the meaning is equal in 1 and 2 examples. In practice, it is approved that these words belong to an allonym.

There exists one more type of homonymy. It has the same spelling, but pronunciation and value are different. We call them homographs. Consider with example of this type:

1. Victoria review – when Crystal Palace put lead in Albert's pencil [6].

2. Max Verstappen took the lead in the world drivers' championship for the first time in his career after he capitalised on a Mercedes horror show to claim victory at the Monaco Grand Prix [6].

The prominent word is «**lead**». The spelling of these words is equal but consultation with a dictionary would help to find differences. The meaning of the words is completely different. In the first sentence, it has the meaning «the thin black part of a pencil that marks paper» but the second is different: «the position ahead of everyone else in a race or competition» [5]. Moreover, in the first example, it pronounces as /led/, but in the next one as /li:d/. This information confirms words belong to homographs.

Ambiguity is a type of meaning when one word, phrase, or statement is not explicitly defined and it is divided into polysemy and homonymy. The experimental data confirm that these two kinds are certainly confusing. However, polysemy is denoted word with many values but the equal root, and homonymy has the identical spelling, pronunciation or both but completely different meanings. Second type is divided into homophones, homograph, homonym proper, and allonym.

However, the results described are fairly general and we need to study this topic in more detail.

References

1. Facebook. 2021. URL: <https://www.facebook.com/bbc/> (last access: 02.06.2021).
2. Homonymy in English. 2003. URL: <https://www.bestreferat.ru/referat-177470.html> (last access: 02.06.2021).
3. Masharipova N. The functional Features of Polysemy in English and Uzbek languages. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2020. № 2. P. 49–52.
4. Oxford Learner's Dictionary. 2021. URL <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (last access: 02.06.2021).
5. The Times. 2021. URL: <https://www.thetimes.co.uk/> (last access: 02.06.2021).
6. Twitter. 2021. URL : <https://twitter.com/BarackObama> (last access: 30.05.2021).
7. Twitter. 2021. URL: <https://twitter.com/VancityReynolds> (last access: 25.05.2021).

Liaskovych Daria, student of the group of PhAL-18-1
 Scientific supervisors – *Dorofeyeva O. M., Lapshyna O. O.*
 (Khmelnyskyi National University)

INTERNET SLANG. ITS DEFINITION AND TYPES BASED ON INSTAGRAM

The article reveals the importance of learning Internet slang, namely the use of Internet slang on the social network Instagram. The most common types of Internet slang that are often used in social networks have been summarized.

Key words: *Internet slang, Instagram, online communication, social networks.*

Ляскович Дар'я, студентка групи ФПЛ-18-1
 факультету міжнародних відносин і права
 Наукові керівники – *Дорофєєва О. М.*, кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації;
Лапшина О. О., кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
 (Хмельницький національний університет)

ІНТЕРНЕТ-СЛЕНГ. ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ НА ОСНОВІ INSTAGRAM

У статті розкривається важливість вивчення Інтернет-сленгу, зокрема використання Інтернет-сленгу в соціальній мережі Instagram. Узагальнено найпоширеніші види Інтернет-сленгу, які часто використовуються в соціальних мережах.

Ключові слова: *Інтернет-сленг, мова, онлайн-комунікація, соціальні мережі.*

Today people more than ever need to communicate with native speakers, and in addition to the formal language, it is impossible to avoid informal one. Since the Internet is often used for communication, the central issue in this work is usage of Internet slang. According to scholars such as David Crystal, the transfer of communication to the Internet has led to the emergence of an alternative form of language.

A significant contribution to the study of Internet language has been made by such scientists as: Chapman R., Crystal D., Dalzell T., Dickson P., Lighter J., Pavlova N.V.

Despite the importance of the emergence and spread of slang, little attention has been paid to the use of Internet slang in social networks. In this regard, this article addresses the above question, namely the research of Internet slang introduced in social network Instagram. This study set out to identify the most widespread types of Internet slang which are frequently used in social networks.

Internet slang (also called Internet shorthand, cyber-slang, netspeak, digispeak or chatspeak) is a non-standard or unofficial form of language used by people on the Internet to communicate to one another. An example of Internet slang is «LOL» meaning «laugh out loud». There are different opinions of what slang is. The Cambridge Dictionary defines it as: «very informal language that's generally spoken rather than written, used particularly by specific groups of people» [1]. The definition of the Encyclopaedia Britannica is quite different: «Non-standard vocabulary composed of words or senses characterized primarily by connotations of extreme informality and generally by a currency not limited to a specific region. It is composed typically of coinages or arbitrarily changed words, clipped or shortened forms, extravagant, forced or facetious figures of speech, or verbal novelties» [3]. Since Internet slang is constantly changing, it is difficult to provide a standardized definition. However, it can be understood to be any type of slang that Internet users have popularized, and in many cases, have coined. Such terms often originate with the purpose of saving keystrokes or to compensate for small character limits. Many people use the same abbreviations in texting and instant messaging, and social networking websites. Acronyms are a common type of Internet slang. Acronyms are read as words according to the norms of the sound system and are regularly reproduced in the process of communication [2]. Acronyms are most often used in comments. Some examples of acronyms: *BOT – Back On Topic; LOL – Laughing Out Loud; GIGO – Garbage In Garbage Out; LOML – Love Of My Love, WOW – Way Over Wonderful.*

Internet slang does not constitute a homogeneous language variety. Rather, it differs according to the user and type of Internet situation. Coming straight from SMS language, this is a way of replacing entire words or bits of words by their phonetic equivalent embodied into single letters or figures. Here are some examples from Instagram: 2 (*too, or to*); 4 (*for*); 2moro (*tomorrow*); 4u (*for you*); 2nite (*tonight*) and others [4].

Other common Internet abbreviations and symbols include:

Letter homophones. This group includes abbreviations and acronyms. An abbreviation is a shortening of a word, for example «CU» or «CYA» for «see you (see ya)». An acronym, on the other hand, is a subset of abbreviations and is formed from the initial components of a word. Examples of common acronyms in social media include: «LOL» for «laugh out loud» or «lots of love» and «BTW» for «by the way». There are also combinations of both, like «CUL8R» for «see you later».

Punctuation, capitalizations and other symbols. Such features are commonly used for emphasis or stress. Periods or exclamation marks may be used repeatedly for emphasis, such as «.....» or «!!!!!!!!!!». Grammatical punctuation rules are also relaxed on the Internet. «E-mail» may simply be expressed as «email», and apostrophes can be dropped so that «John's book» becomes «johns book». Examples of capitalizations include «STOP IT», which can convey a stronger emotion of annoyance as opposed to «stop it». Bold, underline and italics are also widely used to indicate stress.

Onomatopoeic spellings. Onomatopoeic spellings have also become popularized on the Internet. One well known example is «hahaha» to indicate «laughter». Onomatopoeic spellings are very language specific. For instance, in Spanish, laughter will be spelt as «jajaja» instead. Deliberate misspellings, such as «sauce» for «source», are also used.

Leet Leetspeak, or 1337, is an alternative alphabet for the English language which uses various combinations of ASCII characters to replace Latin letters. «1337» means «elite» or simply «leet» for short. Leetspeak means «elite speech».

For example, Wikipedia may be expressed as «w1k1p3d14». It originated from computer hacking, but its use has been extended to online gaming as well.

Clipping, a common means of reducing or shortening words without changing their meaning, is another common linguistic means of word formation found on the computer and telephone mediated communication [5]. Some frequently used examples are on Instagram: *advertisement* – *ad*, *examination* – *exam*, *telephone* – *phone*, *website* – *site*, *photograph* – *photo*, *statistics* – *stats*, *hamburger* – *burger*, *graduate* – *grad*, *teenager* – *teen* [4].

Thus, Internet slang is closely related and has much in common with the SMS language. The most popular types of slang are acronyms and clipping. Punctuation and capitalization are used to emphasize something. Slang in modern colloquial language is an integral part of people's lives. On the completion of the research work it has been discovered that slang is understood as a language of a high colloquial type, below the level of standard educated speech. But there is an opposite opinion: the reasonable use of slang promotes lively speaking and keeps the language fresh and alive.

Having studied and systematized the material on the topic, we can conclude that slang has a huge impact on communication on the Internet. Slang words can be presented in different forms: old words used in new meanings, clipped or lengthened words, metaphors and metonymies, acronyms, coinages, blends and rhyming slang. These can be standard words applied with some phonetic, orthographic or grammatical alterations, which brings to the utterance some slangy coloring, expressiveness and freshness. Internet slang is a fairly broad and vague concept. This type of slang is usually used to reduce the number of characters and also to save time. There are many types of internet slang. Clippings, acronyms, emojis, abbreviations. Each of them has certain features of writing and meaning. In studying the practical meaning of slang, the social network Instagram was analyzed. The analysis of this source offers practical examples and situations in which slang can be revealed and how it can be applied.

References

1. Cambridge Dictionary. 2019. URL : <https://dictionary.cambridge.org/> (last access: 17.04.2022).
2. Chapman R. American Slang. New York : Harper Paperbacks, 1986. 337 p.
3. Encyclopedia Britannica. 2019. URL : <https://www.britannica.com/> (last access: 23.04.2022).
4. Social network Instagram. 2019. URL : <https://www.instagram.com/> (last access: 20.04.2022).
5. Theory and Practice of Translation : manual for students of higher educational institutions. Skyba K. M., Dolynsky Ye. V., Matsyuk O. O. and others. Khmelnytskyi : KNU, 2018. 209 p.

Mamchych Kateryna, student of the group of PhAL-18-1
 Scientific supervisors – *Dorofeyeva O. M.*, *Lapshyna O. O.*
 (Khmelnitskyi National University)

PECULIARITIES OF AMERICANIZATION IN UKRAINIAN LINGUISTIC CULTURE

This article explains the central terms of the topic and provides examples of new lexical units emerged in the Ukrainian language and the main ways of their formation. Furthermore, this study clarifies the key factors that have a direct impact on the intensity of dissemination of American linguistic culture as well as the emergence of hybrid languages. In addition, predictions about further probable progress of Americanization have been formed on the basis of elaborate analysis of contemporary circumstances.

Key words: *linguistic culture, Americanisation, Spanglish, lexical unit, Black Lives Matter.*

Мамчич Катерина, студентка групи ФПЛ-18-1
 факультету міжнародних відносин і права
 Наукові керівники – *Дорофєєва О. М.*, кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації;
Лапишина О. О., кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
 (Хмельницький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті висвітлено ключові поняття, подано приклади нових лексичних одиниць, що з'явилися в українській мові. Також з'ясовуються ключові фактори, які безпосередньо впливають на інтенсивність поширення американської лінгвістичної культури та на появу гібридних мов. Крім того, на основі детального аналізу сучасних обставин були сформовані прогнози щодо подальшого ймовірного розвитку процесу американізації.

Ключові слова: *американізація, Black Lives Matter, лексична одиниця, лінгвістична культура, Спангліш.*

Technological development has led to rapid interchanges of cultural concepts and especially the dissemination of American values. Although a considerable

amount of research has been devoted to historical, cultural, economic and political aspects of Americanization, only few attempts have been made to investigate changes in linguistic cultures. Therefore, the article is devoted to outlining linguistic manifestations of this phenomenon and the prognosis of its possible further development.

Key findings were formed by the systematisation of theoretical material and interpretation of scientific researches that had been carried out before and are presented in Table 1.

Language is a dynamic system that changes simultaneously with the environment in which it is used. Any changes in the world are accompanied by the emergence of new lexical units, which expands the synonymy of many existing words. Since the swift dissemination of American linguistic culture, there is a great importance not only to understand up-to-date language and also the linguistic culture of the English speakers. Nowadays, the term «linguistic culture» is still vague, with ill-defined borders because defining «linguistic culture» as that part of the culture that is concerned with language could be tautological. As a result, some scientists attempted to clarify and expand this concept by combining already given explanations in sociolinguistics, cognitive linguistics and linguistic anthropology. Consequently, a complex definition that includes all mentioned aspects has been formed.

Linguistic culture is the sum of ideas, values, beliefs, attitudes, prejudices, myths, religious strictures, and all the other cultural «baggage» that speakers bring to their dealings with language from their culture. Linguistic culture also is concerned with the transmission and codification of language. This involves the role of language as the main vehicle for the replication, construction and transmission of culture itself, as was noted by Schiffman [2, c. 58].

American linguistic culture is based on the idea of unity, monolingualism, and absorbing other linguistic cultures. As a result, the new term «Americanization» emerged and was defined as «the process by which people or countries become more and more similar to Americans and the United States» by Collins Dictionary.

The most vivid example is a hybrid of two languages – Spanglish (Spain and English). It was formed through the constant interaction of two linguistic cultures on the border of the USA and Mexico owing to active migration processes. According to Ana Celia Zentella, Spanglish has an ill-defined structure and a lack of set rules, therefore is not considered a separate language [3, с. 207]. Hybrids are considered to be a result of the gradual elimination or absorption of weaker linguistic cultures by the American one.

Pros and cons of its effect are clearly visible in Ukrainian linguistic culture as well. For example, Americanization ruins Soviet stereotypes that are long gone and encourages growth in new fields. Especially in IT and social sphere, a lot of Ukrainian words are inclined to be replaced with English analogues that were formed with means of transcription and transliteration (See Table 1).

Table 1

Newly formed lexical unit	Ukrainian analogue or definition	English basis
Аб'юз	Агресивна неприйнятна травмуюча поведінка	Abuse
Апгрейд	Покращення	Upgrade
Апейтиди	Оновлювати	Update
Девелопер	Розробник	Developer
Дисклеймер	Повідомлення про відмову від відповідальності	Disclaimer
Залогінитись	Увійти в обліковий запис	Log in
Зачекінитись	Зареєструватись, відмітитись	Check in
Краш	Об'єкт симпатії, рольова модель	Crush
Крінж	Сором, вкрай незручна ситуація	Cringe
Проксі	Шифратор IP-адреси	Proxy
Реф'юзнути	Відмовити, відхилити	Refuse
Світчер	Людина, що вкрай часто міняє свою точку зору	Switcher
Чекнути	Перевірити	Check
Юзати	Використовувати	Use
Юзер	Користувач	User

However, there are many drawbacks of this process because it does not consider realia - exclusive for specific area lexical units that can convey denotative

meaning. Due to Americanization, many unique cultural concepts may disappear in spite of the fact that individualism is one of the basic notions of American linguistic culture. This process is considered to be global and the main evidence is improvement and the emergence of new hybrids such as Konglish (symbiosis with Korean), Chinglish (mixed with Chinese) and others.

However, it would also be wrong to overestimate the reach of English. Though it is widely assumed that the planet is becoming more linguistically homogeneous, hard evidence suggests otherwise. [...] More broadly, there are several major world languages other than English, used by large portions of the planet's inhabitants, in the context of dynamic social, cultural, and economic activities [1]. For instance, the Chinese language is almost equally represented on the Internet as English. In addition, the drop in growth of Americanization is caused by the pandemic and total isolation of especially European countries. In this way, tourism as one of the main incentives of this process was reduced to the critical minimum and the dissemination of American linguistic culture was concentrated in the online environment.

Furthermore, political and social changes in analysed countries should be taken into consideration as the main factors. For instance, the movement «Black Lives Matter» has become global rapidly and reinforced the process of Americanisation. While spreading values of equality and tolerance, many concepts such as «materialism», «American Dream» and encouragement of competition are imperceptibly infiltrating into other cultures, especially in multinational countries. At the same time, Ukrainian linguistic culture is spreading owing to the global support of Ukraine in the Russia-Ukraine War and the mass migration of refugees. In addition, the process of Americanization is stopped in Ukraine due to the popularisation of the Ukrainian language and the support of national individualism.

In conclusion, technological development has been mentioned as the main force of Americanization that is widely spread in all spheres of human activity. Nevertheless, since its impact on language has not been fully investigated, the research has been conducted aiming to illustrate particularly linguistic

manifestations. Moreover, transliteration and transcription have been identified as the key means of formation of new lexical units that have been justified with examples in Table 1. In addition, this article sheds light on significant factors that have an intense influence on the pace of Americanization. The analysis of these aspects has formed a basis for predictions of the further development of this phenomenon. The appearance of errors in this study could be explained by the inconstancy of language and fast obsolescence of new lexical units and their swift replacement with more contemporary terms.

References

1. Cohen P. The Rise and Fall of the American Linguistic Empire. URL: <https://www.dissentmagazine.org/article/the-rise-and-fall-of-the-american-linguistic-empire> (access mode: 10.04.2022).
2. Schiffman H. F. Linguistic Culture and Language Policy. London : Routledge, 1996. 351 p.
3. Zentella A. C. Spanglish. In Keywords for Latina/o Studies. NYU Press, 2017. 288 p.

Ostapchuk Kateryna, student of the group of PhAL-18-1
 Scientific supervisors – *Dorofeyeva O. M.*, *Lapshyna O. O.*
 (Khmelnyskyi National University)

THE IDIOMATIC EXPRESSIONS OF HISTORICAL REALITIES IN MODERN ENGLISH

The paper examines idiomatic expressions that reflect certain customs, cultural features, historical events as well as traditions of the people and are used in modern English. The issues of sources of idioms and the influence of history on their formation are considered as well as the origin of some popular idioms, which were selected from religious texts, fiction and specialized dictionaries.

Key words: *idiomatic expression, historical realities, origin, Bible.*

Останчук Катерина, студентка групи ФПЛ-18-1
 факультету міжнародних відносин і права
 Наукові керівники – *Дорофєєва О. М.*, кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації;
Лапшина О. О., кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
 (Хмельницький національний університет)

ІДІОМАТИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ СУЧАСНОЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглядаються ідіоматичні вирази, які відображають звичаї, культурні особливості, історичні події, а також традиції народу та використовуються в сучасній англійській мові. Аналізуються питання джерел ідіом і впливу історії на їх формування, а також походження деяких популярних ідіом, які були відібрані з релігійних текстів, художньої літератури та спеціалізованих словників.

Ключові слова: *Біблія, ідіоматичний вислів, історичні реалії, походження.*

Idiomatic expressions of historical reality are a significant part of our knowledge of the language and are a relatively stable feature of language that requires particular consideration. The use of non-native speakers of idioms is

considered an essential issue in English learning. The basis for the research is the study of the following scientists: V. H. Collins, F. R. Palmer, A. V. Kunin.

Understanding the historical context of language allows us to delve deeper not only into the language itself but also helps to understand the culture, worldview as well as the mentality of the people. History has a profound effect on the emergence of idioms that remain relevant in language for a long time. Thus, research in this area helps to understand how history affects language and helps non-native speakers to understand how to use it properly. First, the present study examines the concepts of idiomatic expressions, then we will consider the main sources of idioms of historical realities and their examples used in modern English.

The concept of idiom in the Dictionary of Applied Linguistics is defined as: «an expression that functions as a single unit and the meaning of which can not be invented from its individual parts» [8, p. 270]. V. H. Collins notes in his «Book of English Idioms» that in modern spoken and written English, idiomatic expressions are an established and important element that adorns and enriches the language [2].

Each language has its own idioms with special meaning and is not exclusively a book vocabulary, they are actively used in everyday speech and can be appropriate in different styles. Thus, idioms are a type of figurative language that often has historical roots with a more literal meaning. For instance, the phrase «*cost an arm and leg*» means that something is very expensive, and its historical origin is impressive. Painters in the 18th century used to charge more to include limbs in their paintings, which is why many famous portraits are simply a person's bust, but without a historical context that is often unknown, idioms can be difficult to decipher.

There are no general patterns or rules for how idiomatic expressions appear, each phrase has its own history and origin. Sources of idiomatic expressions can be generally divided into two groups: native and borrowed, the first group is the largest part [7]. One of the main sources of idiomatic expressions is British customs and traditions. Consider the idiom «*baker's dozen*» which means a grouping of 13. Previously, British bread merchants received thirteen loaves of bread from bakers instead of twelve, and the thirteenth loaf was the profit of

traders. Also, many idiomatic expressions are formed from various legends and superstitions. For example, the idiom «*black sheep*», which means: a less successful or more immoral person. People really believed that the black sheep was marked by the devil himself. The next sources are phenomena and facts of daily life. An example is «*carry coals to Newcastle*». Newcastle is a city in the north of England where a lot of coal was mined.

The main sources of borrowed idiomatic expressions are: The Holy Script, ancient myths and legends that belong to different cultural or religious customs, world history and other languages. When establishing the fact of borrowing a phrase one should be very careful, because the parallel existence in different languages of the same expressions in meaning and images may have nothing to do with borrowing, and is due to the common socio-political living conditions [6].

Christianity, which is the religion of most Britons, plays an important role in various aspects of human life. Scholars remark that the King James Bible became for the British what Kotlyarevsky's work was for Ukrainian literature - it was the beginning of modern English. No other book has influenced the development of the English language and literature as much as the translation of the Bible commissioned by King James I, for which 54 of the best theologians of the time were selected. King Jacob's translators believed that the best translation was a literal translation, and did not look for an English equivalent for Greek or Hebrew phrases, but rather made a simple calque. At first, the meaning of some phrases did not reach the readers, because they were completely incomprehensible, but they got used to it, and these completely foreign forms of expression, due to the colossal spiritual influence of accessible text, became a fully mastered borrowing and a part of everyday language.

Consider some of the idioms that came from the Bible and have become an integral part of modern English. The first idiom we will examine is «*by the skin of one's teeth*». Job 19:20 says, «My bone cleaveth to my skin and to my flesh, and I am escaped with the skin of my teeth» [5]. The job meant that all he ran away with was the skin of his teeth. Everything else was taken away from him: family,

property, friends and health. The misquoting of the skin of my teeth leads us to a different interpretation of the phrase from the original: that the speaker barely escaped, a close-run thing. In modern English it is used to describe a situation from which you barely managed to escape or achieve something.

«*Sell one's birthright for a mess of pottage*» – worthy of the Bible, Genesis, chapter 25, the wife of the Jewish patriarch Isaac gave birth to twin brothers. When the two brothers grew up, Esau was active, loved to go hunting, and Jacob was quiet, and loved to live in tents. One day Jacob was making red bean soup at home when Esau returned from the field. Being very tired and hungry, Esau sold his birthright to Jacob in exchange for a bowl of red bean soup. Today, this idiom means: to exchange something of great, important or fundamental value for some financial benefit, which is insignificant [4].

According to the Bible, Exodus, chapter 20, Moses is a national hero among the ancient Jews. Following God's instructions, he returned the Jews who were then enslaved in Egypt back to Canaan. After fleeing Egypt, Moses issued the Ten Commandments as a discipline for the Jews. Article 3 of the commandments dictates that they may not abuse the name of God to do evil. Now «*to take someone's name in vain*» it is vile to talk about someone when he is not there [8].

Another interesting idiom is «*the handwriting on the wall*». In the 5th chapter of Daniel, the Bible tells how Belshazzar, king of Babylon, showed contempt for the Lord by arranging a great feast where wine was served in glasses taken from the temple in Jerusalem. During this feast, a human hand appeared and wrote on the wall, «Mene, mene, tekel, parsin». The only one who could interpret this sign was the Jewish exile Daniel, who expressed the wrath of the Lord and prophesied the destruction of Belshazzar and his kingdom. Nowadays, the message of doom is most likely about a failed business, a politician or a football. [4, p. 205].

Consider another popular idiom «*to make bricks without straw*» that comes from the Bible Exodus. In the past, the Israelites did hard work for the Egyptians, such as laying clay, bricks, and other menial jobs. At that time, bricks were made from straw, shells, charcoal and other hybrids. Pharaoh of Egypt once ordered the

Israelites to make much more bricks, but to use much less straw, which is impossible. Out of helplessness, the Israelites were finally forced to flee Egypt. Now, of course, the brick is no longer made of straw, but the idiom is passed down from generation to generation.

In general, the idiom of the Bible is an infinite number, here are some more examples: *forbidden fruit, as wise as Solomon, to separate the sheep from the goats, a little bird told me, a whited sepulchre, at the eleventh hour, bite the dust, feet of clay, in the twinkling of an eye, be the salt of the earth, the lion's den, to beard the lion.*

«*Read the riot act*» comes from a real law passed by the British government in 1714 to prevent uncontrolled gatherings. Fearing the overthrow of King George I and the government, if crowds of more than 12 people gathered, the authorities could read them part of the law on mass riots, after which they should be imprisoned [1]. Another example is a very popular idiom in modern English – «*Spill the beans*», which comes from the ancient Greek voting process. Beans of two colours were placed in a vase, usually white means «yes» and black or brown means «no», and if someone will spill, the results of the secret ballot will be announced earlier than expected.

«*Laugh up one's sleeve*» – secretly rejoice or have fun with something, such as someone else's misfortune. This expression was first recorded in the early sixteenth century, when a wide cut of sleeves appeared in men's and women's fashion, with which you could easily hide a smile.

The idiomatic expression «*I've got it in the bag*» means that you are confident that you will achieve your goal. The version of this idiom that has become so widely accepted comes from the old New York Giants baseball team. At the beginning of each game, a bag with 72 extra baseballs was placed on the playing field. During the Crazy Giants' winning streak, it seemed that if they had taken the lead in the last half, removing the bag from the field would have given them victory, as the team said the game is in the bag.

The idiom «*Butter someone up*» comes from the religious act of ancient India when the pious threw oil balls into the statues of their gods to ask for forgiveness. It is believed that the common phrase «*Beat around the bush*» originated in

response to game hunting in Britain. While hunting birds, participants beat the bushes to pull out the birds. So they fought in the bushes, not reaching the main hunting point. Nowadays, the phrase means to avoid talking about what is important [3].

Idioms with personal names that are associated with real people are also often used in English. Examples of some such idioms:

1. *Bob's your uncle* means that success is guaranteed. In 1887, the Prime Minister of Great Britain, Robert Gascoigne-Cecil, appointed his nephew Arthur James Balfour Minister of Ireland. The phrase «Bob is your uncle» was coined when Arthur called the Prime Minister «Uncle Bob».

2. *Do a Lord Lucan* – if someone disappears without a trace, it is Lord Lucan, who disappeared after the assassination. Richard John Bingham, popularly known as Lord Lucan, was a British peer who disappeared early in the morning of November 8, 1974, after the murder of Sandra Rivett, the nanny of his children.

3. *Break Priscian's head* – do not use the correct grammar. Priscian was a famous Latin grammarian; author of «Grammatical Comments» in 18 books. He was so devoted to his favorite research that speaking false Latin in his company was as unpleasant to him as breaking his head.

4. *Before you could say Jack Robinson* – they say something happens very quickly. The most popular version claims that this is a real man who visited friends and neighbors so briefly that it was impossible to say his name before he left the door.

5. *A game like Ned Kelly* is very bold. Ned Kelly (1855–1880) was a well-known Australian robber, leader of a gang of horse and cattle thieves and bank raiders operating in Victoria. He was so «playful» or tenacious that he impressed everyone in the country, more like Robin Hood, and became a national hero. He was eventually hanged in Melbourne.

In general, in this study we have considered the idioms of historical realities of modern English. Idiomatic expressions of historical realities are a significant part of the vocabulary of modern English. This is one of the main segments of the language, which for centuries carries the history, traditions and customs of the

past. The results of our study show that the sources of idiomatic expressions can be divided into two parts: native and borrowed phraseology. Most of the idioms of modern English belong to the first group, and their main sources are British literature, customs and traditions, historical events, as well as everyday life. The main sources of borrowed idiomatic expressions are: the Holy Scriptures, ancient myths and legends belonging to various cultural or religious customs, world history and other languages.

History has a great influence on the emergence of idioms. We have identified two main groups. The first is idioms that came from the Bible, which had a significant impact on the formation of modern English. This is the greatest source of idioms after Shakespeare. The following are idioms formed as a result of certain real historical events and personalities. In this study, we identified common idioms of historical realities in modern English and investigated their origins.

References

1. Common Sayings With Historical Origins/ 2018. URL : <https://www.history.com/news/10-common-sayings-with-historical-origins> (last access: 18.04.2022).
2. Collins V. H. A book of English idioms. London: Praeger, 1985. 258 p.
3. Everyday English Idioms and Where They Come From. 2021. URL : <https://www.britannica.com/list/7-everyday-english-idioms-and-where-they-come-from> (last access: 18.04.2022).
4. Flavell L., Flavell R. Dictionary of idioms and their origins. London : Kyle Cathie, 2005. 228 p.
5. Holy Bible. New International Version. 2021. URL : <https://www.biblegateway.com> (last access: 21.04.2021).
6. Kunin A. V. English phraseology. Moscow : Higher school, 1970. 288 p.
7. Kunin A. V. Phraseology course of modern English. Moscow : Phoenix, 1996. 381 p.
8. Nikolenko A. G. Lexicology of the English language – theory and practice. Vinnytsia : New book, 2007. 528 p.
9. Palmer F. R. Semantics. A new outline. New York : Cambridge University Press, 1981. 221 p.

Strilets Kateryna, student of the group of PhAL-18-1
 Scientific supervisor – *Dorofeyeva O. M., Lapshyna O. O.*
 (Khmelnyskyi National University)

SCOUSE: THE CHARACTERISTICS OF THE DIALECT AND DIFFICULTIES OF ITS PERCEPTION

The article studies the characteristics of the Scouse dialect and difficulties of its perception. Furthermore it examines and practically verifies the principal features of the analyzed variety of language in mass media texts through audio and video files recording the speakers of Liverpool English dialect. This research provides phonetic and phonological features, along with slang and vocabulary. Finally, the thesis proves the entanglement of dialect apprehension and therefore representation.

Keywords: *dialect, perception, vocabulary, pronunciation, slang.*

Стрілець Катерина, студентка групи ФПЛ-18-1
 факультету міжнародних відносин і права
 Наукові керівники – *Дорофєєва О. М.*, кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації;
Лапишина О. О., кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
 (Хмельницький національний університет)

СКАУЗ: ХАРАКТЕРИСТИКА ДІАЛЕКТУ ТА ТРУДНОЩІ ЙОГО СПРИЙНЯТТЯ

У статті досліджуються особливості діалекту Скауз та труднощі його сприйняття. Окрім того, описуються та практично підтверджуються основні особливості аналізованого різновиду мови в текстах ЗМІ через аудіо- та відеофайли із записами носіїв ліверпульського англійського діалекту. Подаються фонетичні та фонологічні особливості, а також сленг та лексика. Праця доводить складність сприйняття діалекту та його відтворення.

Ключові слова: *вимова, діалект, лексика, сленг, сприйняття.*

Recently, there has been an increase of interest in Modern English varieties, except for the Scouse dialect. The Scouse is a unique variety of language that is a characteristic of a particular group of the language's speakers, in this case of

Liverpool's residents which is pretty rarely exploited. Hence, many aspects such as phonological, phonetic, lexical and syntactical are not fully understood. Researches including peculiarities and difficulties of Scouse perception throughout linguistic history have been conducted by K. Watson, A. J. Ellis, J. C. Wells and G. Knowles. However, little research has been undertaken to study difficulties of perception, their emergence along with major distinctions of pronunciation. The purpose of this paper is to provide basic aspects and differences of Scouse pronunciation as well as to consider frequently used vocabulary and slang.

Scouse is characterized by a fast and very accentuated speech, with a range of rising and falling intonations which are not typical of many northern English dialects. Despite the fact that Scouse is an urban dialect, diverse parts of the city have their own characteristics. For example, in the southern part of town it is softer, more lyrical, and in the north, it is hard and tough. Basically, the differences can be identified with the pronunciation of the vowels and some consonants, especially /t/ and /h/.

This dialect has a great diversity of amusing and little-known words which are referred as indigenous to the Liverpool region and a little bit similar to Australian English, because the roots of Australian English lie in the South and East of England, London (*e.g.* «*to fossick*» – *to search unsystematically*), Scotland (*e.g.* «*billy*» which is derived from «*bally*» – *a milk pail*) and Ireland (*e.g.* *corker, dust-up, purler, and tootsy*).

In the episode «The Scousers Visit The Beach» [3] of the British sketch show «Harry Enfield & Chums» there is an example of Scouse distinctive vocabulary word formation. Ending –ie can be discovered while researching Aussie word formation as well as in this show so phrase «Let's go get some brekkie» contains specific vocabulary that is word «brekkie» which means «breakfast». Another phonetic feature can be investigated in the phrase «Well you know, we are in Spain, I mean, this is their country» that is word «country» which is pronounced ['kɔ:ntri] instead of common RP transcription ['kʌntri].

Another phrase «The social stopped me money, I've got no for the kiddies» includes several features in the episode «The Scousers Sister» [2]. Possessive pronoun «my» is replaced with the object pronoun «me» hence the transcription differentiates, the first – [maɪ], and the second – [mi:] which is observed in this case. The word «money» pronounced otherwise, as in RP it is ['mʌni], however in Scouse dialect – ['mʌ:ni].

In the episode of British arbitration-based reality court show «Judge Rinder» [5] the man reveals he is from Birkenhead which is a town in the Metropolitan Borough of Wirral, Merseyside, England which completely shocks the judge because the speaker has highly difficult to percept dialect. «I'm from Birkenhead» this phrase confused the judge greatly as the following expression sounds more like «I'm from Backnhat». The transcription typically [bɜ:rkən'hɛd], but as Merseyside dialect is non-rhotic, which means sounds are not remain on their positions and may be omitted and this is exactly what happened with sound /r/. The voiced plosives /b, d, g/ are also fricatised, with /d/ particularly being lenitioned to the same extent as /t/, although it is frequently devoiced to /t/. Hence word «Birkenhead» is pronounced as [bɛk(ə)n'hɛt].

The next expression «Yeah, I've done a bit of that» when they had a conversation about breakdance includes a well-defined example of t-glottalization. In English phonology, t-glottalization or t-glottalling is a sound change in certain English dialects and accents that causes the phoneme /t/ to be pronounced as the glottal stop in certain positions. It is never universal, especially in careful speech, and it most often alternates with other allophones. In Received Pronunciation word «bit» usually pronounced as [bit], but due to the process of glottalization the transcription looks like following [bɪʔ] as well as with word «that» where the same phenomenon is observed.

The question remains as to the main character's manner of speaking which is brief and abrupt so a great number of words and phrases are swallowed to some extent, hence there occur difficulties in perception and conception. As it was mentioned before the Scouse dialect, unlike other North English dialects, is

distinguished by a strong accent and intonation of speech. During a conversation, Liverpudlians can replace significant changes in tone of voice - a sudden rise or fall which is observed in the following episode of the show.

According to British international Internet-based firm YouGov and their research Scouse and Brummie dialects are officially the worst in the United Kingdom, residents of Birmingham converse the Brummie dialect, which is the unofficial name of the dialect used by the people of this city. The name of the following is rooted in history, when the ancestors of the modern inhabitants of Birmingham called their city that way [1].

In the dialog with the most famous participant of The Beatles Paul McCartney [6] «– Hello, it's Paul McCartney here. James. – Is it ok if we have a look around? – Hiya sweetheart» one word «hiya» bears two features which are particularly Scouse. The first is that this word is an informal Liverpool greeting, and the second that there is h-dropping. H-dropping or aitch-dropping is the deletion of the voiceless glottal fricative or «H sound», [h] and it also occurs in such utterances as «how» and «hello». Sound /h/ at the beginning of the word is usually omitted while oral communication. H-dropping is often stigmatized and perceived as a sign of careless or uneducated speech that is why the Scousers are considered as a brute and ignorant population. H-dropping, in the countries and regions in which it is prevalent, occurs mainly in working-class accents. Studies have shown it to be significantly more frequent in lower than in higher social groups. It is not a feature of RP (the prestige accent of England), or even of «Near-RP», a variant of RP that includes some regional features. This does not apply, however, to the dropping of /h/ in weak forms of words like his and her, as described above – this is normal in all varieties of English [4].

Feature with «me dad» in «So this is where me Dad used to do laundry» is common for this dialect because this could come from Irish, the Irish immigration coming into Liverpool. And it is not the first example of this paradigm, «me guitar», «me gran», «me dad» as the Liverpudlians certainly substitute the possessive pronoun «my» with the object pronoun «me» as analyzed above. In

addition, slang expression is detected in the phrase «There's the bog which was the acoustic chamber» and the word «bog» is slightly old-fashioned British English. «Bog» is the informal term for «toilet».

«My Dad was so sweet, you know. Many fans came to the door. 'Come in love, you want a cup of tea?'» is a brilliant example of the Scouse dialect as Sir Paul McCartney parodied his dad with representative raising intonation of the Scousers. Besides, word «come» used commonly in the north of England and particularly in Liverpool that is the use of /ʊ/ in place of /ʌ/, [kʊm] in place of [kʌm].

However Liverpool dialect appeared in Beatles' music, especially some songs like «Another Girl» and others bearing typical Scouse features that remained in the music history forever. American English is rhotic which means that speakers remain all the sounds exactly the same and, on the places, where they appear but Merseyside English is non-rhotic that is why in the song «Another Girl» word «girl» is more like /gehl/ and /r/ is omitted. The same can be noticed in the song «I Should Have Known Better» in line «If this is love you gotta give me more» as in Received Pronunciation «more» is [mɔːr] but singers prefer [mɔː].

NG-coalescence is a common characteristic for Liverpool English, which means that ending –ng pronounced not as /ŋ/, but as /ŋg/ and as an example the line «Living is easy with eyes closed» in the song «Strawberry Fields Forever» has the word «living» which is pronounced in exactly such a way [lɪvɪŋg]. The same with the line «Sitting in his nowhere land» in song «Nowhere Man» because in RP word «sitting» sounds [sɪtɪŋ], and in Scouse dialect – [sɪtɪŋg].

In general, this investigation shows that the Scouse dialect is an exceptional and distinctive variety of English language that occurred in the area of Liverpool, Merseyside and it is a whole new language variety, which is eventually spoken by hundreds of people, growing and developing out of small-scale contacts between individual human beings. Present analysis provides the phonetic and phonological peculiarities of the analyzed dialect and principal characteristics are the following: t-glottalization, h-dropping, NG-coalescence, vowel changes such as sound /ʌ/

alters into /ʊ/. Moreover, it has some intonational similarities with northern English dialects, and also shares features with varieties of Irish English, which is mostly rising intonation, which is a rather complicated phenomenon. In addition, these findings present additional information about Scouse vocabulary which is relatively uncommon and prevalent only for discussed territory, which is Merseyside, but word formation is slightly similar to Australian word-stock. Further research is needed to verify the origin of the Scouse dialect, the roots which are predominantly related to mixing and alignment of local dialects in the North West of England.

References

1. Cummings J. Scouse and Brummie are the worst accents in the country. 2014. URL : <https://thetab.com/2015/08/17/scouse-brummie-worst-accent-country-50374> (last access: 20.04.2022).
2. Harry Enfield & Chums. The Scousers Sister. 2011. URL : https://www.youtube.com/watch?v=dw9RuwD9sqQ&ab_channel=Aaron191194 (last access: 16.04.2022).
3. Harry Enfield & Chums. The Scousers Visit The Beach [Electronic resource]. 2008. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ElhFwLjsQug&t=52s&ab_channel=Neal3 (last access: 16.04.2022).
4. H-dropping. *Wikipedia*. The Free Encyclopedia. URL : <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=H-dropping&oldid=1014657121> (last access: 22.04.2022).
5. Judge Rinder. Man Shocks With a Very Heavy Merseyside Accent. 2017. URL : https://www.youtube.com/watch?v=9BDDZoxL4ps&ab_channel=JudgeRinder (last access: 22.04.2022).
6. The Late Show with James Corden. Paul McCartney Carpool Karaoke. 2018. URL : https://www.youtube.com/watch?v=QjvzCTqkBDQ&ab_channel=TheLateLateShowwithJamesCorden (last access: 20.04.2022).

Yarush Olha, student of the group of PhAL-18-1
 Scientific supervisors – *Lapshyna O. O.*, *Dorofeyeva O. M.*
 (Khmelnyskyi National University)

WORLD ENGLISHES: CANADIAN, AUSTRALIAN AND NEW ZEALAND

This article deals with World Englishes analysis and their appearance according to some socio-political and linguistic causes. Detailed research on the characteristics of Canadian, Australian and New Zealand English varieties, examples of their unique vocabularies, distinctive features of pronunciation and spelling have been presented.

Key words: *English, Canada, Australia, New Zealand, varieties, features.*

Якуц Ольга, студентка групи ФПЛ-18-1
 факультету міжнародних відносин і права
 Наукові керівники – *Лапшина О. О.*, кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації;
Дорофєєва О. М., кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації
 (Хмельницький національний університет)

СВІТ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: КАНАДСЬКИЙ, АВСТРАЛІЙСЬКИЙ І НОВОЗЕЛАНДСЬКИЙ РІЗНОВИДИ

У статті йдеться про аналіз світових англійських мов та їхню появу відповідно до певних соціально-політичних та лінгвістичних причин. У дослідженні детально схарактеризовано канадський, австралійський та новозеландський різновиди англійської мови, приклади унікального вокабуляру, відмінних рис у вимові та написанні.

Ключові слова: *Австралія, англійська мова, Канада, Нова Зеландія, риси, різновиди.*

Linguistically speaking, such a notion as Standard English does not exist, because even native speakers are supposed to sound distinctively from each other. In fact, approximately 1.5 billion people speak English and less than 400 million use it as a first language. Therefore, English is developing through decades and so different language varieties are emerging. In this paper features of such World

Englishes as Canadian, Australian and New Zealand have been identified. The purpose of being aware of these varieties is for linguists to determine and predict future language changes, and for learners to perform effective communication wherever in the world English is spoken.

The linguistic characteristics of World Englishes have been investigated by many researchers, for instance, Sandra Clarke, Peter Stevens, Tom McArthur, Kel Richards and others. However, none of the studies can completely explore and provide evidence of all Englishes peculiarities. It remains a field of inquiry because language is not stable, and it would be thus of interest to discover new examples.

This study set out to analyze Canadian, Australian and New Zealand Englishes pronunciation, spelling and unique vocabulary according to socio-linguistic issues.

It is now generally recognized that the appearance of World Englishes refers to the diaspora of British Empire, when the United Kingdom retained some control of small regions all over the world. Firstly, the English language arrived in Australia with the first British settlers, who were convicted prisoners, sent over from Britain as labours [7]. According to Kel Richards, the Australian accent developed when people from England came here on 11 ships from different dialect areas. They spoke differently, used different words and what they had to do, in order to communicate with each other, was to decrease their dialect variations [10]. Next, Britain's control of Canada was gained in 1763, after a war with France who also had colonies in that region. Therefore, the Canadian language is a combination of both English and French which are official languages in the country [7]. Lastly, in 1840, Britain formally annexed the islands and established New Zealand's first permanent European settlement at Wellington.

Nevertheless, English varieties, spoken in Australia, Canada and New Zealand, influenced by British language, still have their own peculiar features of speaking. Regarding Canadian pronunciation, the most distinct characteristic is the so-called Canadian Shift or cot-caught merger when two historically separate vowel sounds emerge into a single sound. Sandra Clarke, a linguist at Memorial

University, says that the shift is most obvious in words with fricatives which have such letter combinations as «th» and «sh». For instance, «shovel» is more like «shawvel» and «thank you» resembles «thahnk you». Some other examples are «god» pronounced as «gad», «slipped» – «slapped», «sorry» – «sarry» [3].

Another stereotypical characteristic of Canadian involves the peculiar pronunciation of «ou» sound. However, Canadians do not pronounce «out» and «about» as «oot» and «aboot» that have already become the popular thought. Instead, they raise «ou» sound slightly, so these words sound closer to «oat» and «aboat».

One of the most noticeable features of Australian accent is the different sound for the «i» in words like ‘night’ and ‘like’ that sounds like a less pronounced «oi», (e.g. «noight»). Furthermore, the soft «a», heard in words like «cat» and «hat», is usually pronounced similar to «eh», so the word «cat» sounds like «ceht», while the word ‘hat’ sounds like «heht». Finally, Australian English is considered to be a non-rhotic variation of the language which means that the «r» sound is not pronounced if it stands after a vowel and not immediately followed by another vowel. For instance, the word «card» is pronounced «ca:d», with the «r» sound being dropped. Meanwhile, the ending of words like «better» and «wetter» is lowered, to sound similar to «ah», so Australians would rather say «bett-ah», «wett-ah», «riv-ah», etc. [4].

Although some people mistake the New Zealand accent for the Australian one, it is not quite the same, because the first one has a little softer sounding and New Zealanders speak fast. Also vowels sound very different in New Zealand English, for example, the word «kit» sounds more like «cut». Moreover, the «r» sound is often hardly heard as the word «farm» sounds more like «faahm». It should be mentioned that New Zealand people often speak with arising tone at the end of a sentence making it sound like they are asking a question. Finally, «l» after a vowel can sometimes sound like a vowel sound; hence «feel» is pronounced like «fee-u» [6].

Though pronunciations of the World Englishes are constantly changing and new accents are developing, spelling remains to some extent stable, being influenced either by British or American English (see Table 1).

Table 1.1 – World Englishes spelling comparison

Canadian	Australian	New Zealand
centre	centre	centre
colour	colour	colour
travelled	travelled	traveled
recognize	recognise	recognise
tire	tyre	tyre

British

American

Source: systematized by the author.

The data in the table indicates that British English considerably impacted Canadian, Australian and New Zealand languages; especially Australian follows it very closely. Although the traditions of ending «-ise», «-re», «our», double «l» are preserved, Canadian and New Zealand still have common spellings with American English.

Despite the significant influence of British language on Canadian, Australian and New Zealand Englishes, it is possible that people from these countries may not fully understand each other because of the unique vocabulary each of them has. For instance, the following sentence «A Coffee Crisp costs about a Loonie, pretty good deal eh?» may confuse a great number of people learning British English, because this saying includes Canadianisms (Canadian slang words used daily). First of all, tag «eh» is added to the end of a sentence. The most common tags are question ones, which change a thought into a question, and they are variant tags. On the contrary, «eh» is invariant because it does not change anything what person is talking about. There are a few major ways a Canadian could use «eh». The first is while stating an opinion: «It is a nice day, eh?» Another would be as an exclamation tag which is added to a sentence in order to indicate surprise: «What a game, eh?» Besides, it is used for a request or command: «Put it over here, eh?» [5]. Other unique words and their meanings are presented in the following Table 2.

Table 2 – Canadian unique vocabulary

Canuck	A Canadian person.
Click	Another word for kilometer.
Hang a Larry	Make a left turn on the road.
Hang a Roger	Make a right turn on the road.
Hoser	A stupid or rude person.
Kerfuffle	An argument
Loonie	The Canadian one-dollar coin. This coin is named after the common loon, the diver bird that is found on the reverse of the coin.
Runners	Casual sport shoes, like the sneakers (American variant) or trainers (British variant).
Timmies	Tim Hortons, a popular Canadian coffee shop.
Toonie	A two-dollar coin. The name is a combination of two and loonie.
Toque	Woollen, usually, pointed cap worn in the winter
Washroom	An alternate word for a public toilet, restroom (American variant), lavatory (British variant).

Source: systematized by the author.

Australian English also has some specific words, which are called Aussie slang, and they denote Australian people, culture and peculiarities of their life (see Table 3).

Table 3 – Australian unique vocabulary

Arvo	Afternoon
Barbie	Barbeque
Bathers	Swimsuit
Daks	Pants (American variant), trousers (British variant)
Dunny	Toilet
Fair go	A chance
Hoon	Hooligan or a very bad driver
Lollies	Candy (American variant), sweets (British variant)
Mate	Buddy, fellow
Roo	Kangaroo
Servo	Gas station (American variant), petrol station (British variant)

Source: systematized by the author.

Also such conclusions are made that Australian people are keen on shortenings. For example, «chrissie pressie» stands for «Christmas present»; «What would you like better, Maccas or cheeky barbie?» means «What would you like better, McDonalds or chicken barbecue?» Aussies also like adding syllables

«za» to the words. For instance, «no wozzas» – «no worries», «gizza» – «give me», «duzza» – «cigarette». Moreover, they use it with people's names, for example, Barry becomes Bazza, Sharon – Shazza, Lauren – Lazza [1].

People from New Zealand are known all around the world as Kiwis that comes from the kiwi bird, living only in New Zealand. Moreover, Kiwis are not an exception – they also have unusual words (see Table 4).

Table 4 – New Zealand unique vocabulary

Kiwi	New Zealanders, also a native bird
Snag	Sausage
Togs	Swimsuit
Tu meke	Too much
Knackered	Really tired
Chur	Thanks
Choice	Great, awesome
Ta	It is an abbreviation of «thank you»
Jandals	Flip-flops
Footpath	Sidewalk, pavement
Gumboots	Wellingtons or rubber boots

Source: systematized by the author.

Except for the official English and Kiwi language variation, New Zealanders speak Maori indigenous people's language [8]. Of the 148,400 people (or 3.7 percent of the total New Zealand population) who could hold a conversation in Māori in 2013, 84.5 percent identified as Māori [9]. Some Maori words that New Zealanders use in everyday life are presented in Table 5.

Table 5 – Maori language vocabulary

Aotearoa	New Zealand, is translated as «long white cloud»
Aroha	Love
Koha	Gift, present (usually money, can be food or precious items, given by guest to hosts)
Puku	Belly, stomach
Tama	Son, young man
Tamahine	Daughter
Hui	Gathering
Kia Ora	Hello, greetings
Whanau	Family

Source: systematized by the author.

While English is considered to be the language of urban New Zealand, Maori is the language of culture and spirit of New Zealanders which obtained the status of the second official language in 1987 [2].

To conclude, the survey was carried out so that we could investigate World Englishes as a global language phenomenon; discover socio-political and linguistic causes that influenced the emergence of such English varieties as Canadian, Australian and New Zealand. As far as these countries are former major colonies of the British Empire, the predominance of English language is obvious over their territories.

To determine characteristics of the following World Englishes, they were profoundly considered from several fundamental aspects: pronunciation, spelling and unique vocabulary. First of all, this analysis shows that to more extent World Englishes follow the standards of British spelling. Secondly, every variety has a distinct accent, for instance, Canadian language is famous for its phonetic shift and vowels rising; vowels «i» and «a» sound differently in Australian relaxed speaking manner; New Zealanders speak fast, hardly pronouncing «r» and making letter «l» sound like a vowel. Although Canadian, Australian and New Zealand languages are similar, they have unique words that are called Canadianisms, Aussie slang, Kiwi and Maori. Finally, knowing all these peculiarities enables linguists to predict possible changes in English language in general and learners to communicate effectively with native representatives of different English speaking countries.

References

1. AUSTRALIAN SLANG Words/Phrases (That You Need to Know!). 2010. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=RJ8ibvD2W6U> (last access: 21.04.2022).
2. Ballara A. Te Wiki o Te Reo Māori – Māori Language Week. 2020. URL : <https://nzhistory.govt.nz/culture/maori-language-week/history-of-the-maori-language> (last access: 21.04.2022).
3. Campbell M. Sah-ry, eh? We're in the midst of the Canadian Vowel Shift. 2015. URL : <https://www.macleans.ca/society/life/in-the-midst-of-the-canadian-vowel-shift/> (last access: 18.04.2022).

4. McArthur T. *Models of English*. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. P. 19–20.

5. Nosowitz D. Why Do Canadians Say ‘Eh’? 2021. URL : <https://www.atlasobscura.com/articles/why-do-canadians-say-eh> (last access: 20.04.2022).

6. Speaking New Zealand English. 2021. URL : <https://naumainz.studyinnewzealand.govt.nz/help-and-advice/life-and-culture/speaking-new-zealand-english> (last access: 18.04.2022).

7. The British Empire. 2021. URL: <https://www.dkfindout.com/uk/history/victorian-britain/british-empire> (last access: 16.04.2022).

8. The fascinating history of New Zealand’s native language. 2019. URL : <https://www.tamakimaorivillage.co.nz/blog/maori-language-history/> (last access: 21.04.2022).

9. The Social Report 2016. *Te pūrongo oranga tangata*. 2016. URL : <https://socialreport.msd.govt.nz/cultural-identity/maori-language-speakers.html> (last access: 21.04.2022).

10. Wilson. G. The story behind 'Australian English': why we talk the way we do. 2015. URL : <https://www.abc.net.au/news/2015-03-16/the-story-behind-australian-english/6315078> (last access: 16.04.2022).

**За достовірність інформації і відсутність плагіату відповідальність
несуть автори наукових статей**

**Свої зауваження, побажання і пропозиції можна висловити
у дзвінках та електронних повідомленнях
Торчинському Михайлу Миколайовичу
(електронна адреса: mina©ukr.net;
тел. 096-95-93-660).**

ПОДІЛЛЯ. ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Електронний збірник наукових праць

Випуск п'ятнадцятий

Том другий

Відповідальний за випуск *Торчинський М. М.*

Технічна коректура *Торчинської Н. М.*